

Linnéuniversitetet

Institutionen för kulturvetenskaper

Kandidatuppsats

Utomäktenskapliga födslar i Karlskrona Kommun

–*En kvantitativ studie av fyra socknar/församlingar från 1875 till 1925*

Författare: Daniel Adolfsson
Handledare: Lars Hansson
Examinator: Marie Bennedahl
Termin: HT 2021
Ämne: Historia
Nivå: Grundnivå
Kurskod: 2HIÄ2E

The birth of children out of wedlock in Karlskrona Municipality – A quantitative study of four parishes from 1875 to 1925

Abstract

The study examines the occurrence of children born out of wedlock in four parishes belonging to the current Karlskrona municipality during the period 1875–1925. The parishes surveyed are Fridlevstad, Rödeby, Tving and Karlskrona city-parish. The period is divided into two parts where the first includes the years 1875–1890 and the second part includes the years 1910–1925. The proportion of children with unknown/known fathers, the mothers' occupations, the fathers' occupations, and the mothers' age are also used as survey variables. The proportion of known fathers increases significantly between the study periods, which could be explained by a reduced internal social control, while the study shows that the introduction of a child welfare officer in 1918 resulted in an increased proportion of known fathers. The mothers' occupational designations change between the periods, for example, the proportion of maids decreases while other occupations are added. In the city-parish, professions such as washerwoman and waitress are added during the second period. The proportion of women working in the industry also increases between the survey periods. The increased proportion of professions, especially in the city-parish, could be linked to the demographic transition. As more people settle in a city, new needs emerge and thus also new occupational categories. The age of the mothers decreases between the study periods. When it comes to class affiliation, it can be noted that most of the fathers and mothers belonged to the working class. However, the proportion of fathers belonging to the middle class was higher than the proportion of mothers belonging to the middle class.

Nyckelord: ”Oäkta” barn, ogifta mödrar, ogift moder, barn födda utom äktenskap, utomäktenskapliga barn, okända fäder, dödföddhet, Rödeby, Tving, Fridlevstad, Karlskrona, Blekinge, 1800-tal, 1900-tal, bondesamhälle, agrarsamhälle, industrialisering.

Keywords: Illegitimate children, unmarried mothers, unmarried mother, children born out of wedlock, unknown fathers, stillbirth, Rödeby, Tving, Fridlevstad, Karlskrona, Blekinge, 19th century, 20th century, peasant society, agrarian society, industrialization.

Innehållsförteckning

1. Inledning	1
1.1.Syfte och frågeställningar.....	1
1.2 Avgränsningar	2
1.3 Disposition	2
2. Tidigare forskning	3
3. Teoretiska utgångspunkter	6
4. Metod	9
4.1 Källmaterial.....	12
4.1.1 Källmaterialets fördelar och nackdelar.....	12
5. Bakgrund	13
5.1 Socknarna.....	13
5.1.1 Rödeby socken	13
5.1.2 Tvings socken.....	14
5.1.3 Fridlevstads socken	14
5.1.4 Karlskrona stadsförsamling.....	15
5.2 Utomäktenskaplig födsel.....	16
5.3 Införandet av barnavårdsman och obligatoriska barnavårdsnämnder	16
5.4 Religionens betydelse i samhället och påverkan på ogifta mödrar och deras barn	16
5.5 Födelsefrekvens för ”oäkta” barn och skillnad mellan stad och landsbygd	17
6. Empirisk huvudstudie.....	18
6.1 Utomäktenskapligt födda barn	18
6.2. Okända fäder	27
6.3. Mödrarnas åldrar 1875–1890 och 1910–1925.....	31
6.4. Mödrarnas yrken	32
6.5 Fädernas yrken	37
7. Analys och diskussion.....	42
8. Avslutande del.....	53
8.1 Konklusion	53
8.2 Didaktisk reflektion.....	55
8.3 Förslag på andra ingångsvinklar inom forskningsområdet	56
Käll- och litteraturförteckning.....	57
Tabellförteckning	61

1. Inledning

Barnafödande har historiskt skett inom ett äktenskap. Barn som föddes inom ett äktenskap kallades ”äkta” medan barn som föddes utanför ett äktenskap kallades ”oäkta”. För de ogifta mödrarna var det skamligt att bli gravid och denna skam drabbade även barnet. I de fall en utomäktenskaplig relation resulterat i att kvinnan blev gravid var det inte ovanligt att paret gifte sig innan barnets födelse, vilket innebar att barnet blev legitimt och att paret undkom skammen. Samtidigt var det länge möjligt för mannen att fly sitt ansvar genom att förneka faderskapet medan kvinnan av naturliga orsaker inte kunde förneka moderskapet. Således kunde konsekvensen att bli gravid påverka kvinnan mer än vad det påverkade mannen. ”Oäkta” barn hade inte samma möjligheter som barn som fötts som ”äkta” och de särbehandlades utifrån det faktum att de inte var födda inom ett äktenskap. Idag är en sådan särbehandling främmande samtidigt som bilden av familjekonstellationen förändrats. Förr bestod kärnfamiljen av en mamma och en pappa och deras barn medan en familj idag kan bestå av exempelvis två mammor eller två pappor.

Denna undersökning besvarar fem frågeställningar kopplade till fenomenet ”oäkta barn” i fyra församlingar tillhörande nuvarande Karlskrona kommun. De församlingar som undersökts är: Fridlevstad, Rödeby, Tving och Karlskrona stadsförsamling.

1.1.Syfte och frågeställningar

Syftet med undersökningen är att studera andelen utomäktenskapligt födda barn i fyra församlingar under tidsspannet 1875–1925. Tidsspannet har delats in i två undersökningsperioder, nämligen åren 1875–1890 och åren 1910–1925. Undersökningen är en komparativ studie där fyra församlingar studeras var för sig och i ett senare skede jämförs. Komparationen syftar till att ge en djupare förståelse av likheter och skillnader mellan fenomenet i de valda församlingarna. Inomvetenskapligt syftar undersökningen till att komplettera befintlig forskning om fenomenet i Karlskrona kommun. I Stadsförsamlingens fall kan det noteras att denna studie behandlar 16 år i följd på 1900-talet medan en tidigare studie undersökt sex år i följd på 1900-talet, vilket innebär att den statistiska tillförlitligheten under 1900-talet är högre i denna studie. I denna studie undersöks även Rödeby, Tving och Fridlevstad församling, vilket är församlingar som inte undersökts tidigare. Denna undersökning syftar således till att öka representativiteten. Utomvetenskapligt kan undersökningen vara intressant för de som är intresserade av fenomenet, däribland släktforskare som kanske sett att någon ana fötts som ”oäkta” i de undersökta församlingarna. Det faktum att någon ana fötts som ”oäkta” i någon av

församlingar skulle kunna resultera i en nyfikenhet om hur vanligt det var med utomäktenskapliga födslar i församlingen. Syftet uppnås genom besvarandet av nedanstående frågeställningar i den empiriska undersökningen samt genom att använda vetenskapliga begrepp och teorier i analysdelen.

Syftet uppnås genom besvarandet av följande frågeställningar:

- Hur stor andel av barnen föddes utanför ett äktenskap?
- Hur stor andel av de ”oäkta” barnen jämfört med de ”äkta” barnen föddes dödfödda?
- Hur gamla var de ogifta mödrarna det år som de födde det ”oäkta” barnet?
- Hur stor andel av de ”oäkta” barnen har en känd fader antecknad i födelse- och dopböckerna?
- Vilka yrkestitlar hade de ogifta mödrarna och de kända fäderna? Är det någon yrkesbeteckning som dominerar i respektive grupp?

1.2 Avgränsningar

Uppsatsen har avgränsats till att omfatta fenomenet i fyra församlingar inom ett specifikt geografiskt område under specifika tidsperioder. I denna studie undersöks församlingarna: Fridlevstad, Rödeby, Tving och Karlskrona stadsförsamling. De valda församlingarna har valts utifrån sockenkaraktärerna där Fridlevstad församling, Rödeby församling och Tvings församling är av landsbygdskaraktär medan Karlskrona innefattar staden Karlskrona. Undersökningen ges således en dimension i form av en komparation mellan landsbygd och stad.

Undersökningsperiodens avgränsning till perioden 1875 till 1925 beror på flera faktorer. En av faktorerna var möjligheten att ta del av avfotograferade originaldokument i form av födelse- och dopböcker från respektive församling. En annan faktor var undersökningsperiodens längd, eftersom en längre undersökningsperiod ger undersökningen högre reliabilitet. Samtidigt var det nödvändigt att begränsa undersökningsperioden för att undersökningen skulle vara rimlig att genomföra inom ramen för en kandidatuppsats.

1.3 Disposition

Uppsatsen är uppdelad i kapitel. Det första kapitlet inkluderar förutom inledningen även studiens syfte, frågeställningar och avgränsningar. Det andra kapitlet behandlar tidigare forskning, exempelvis kandidatuppsatser och doktorsavhandlingar. Det tredje kapitlet behandlar undersökningens teoretiska utgångspunkter och hur dessa kan kopplas till undersökningen. Det

fjärde kapitlet behandlar den valda metoden, valet av källmaterial och motiveringar av urvalet. I det femte kapitlet, som för övrigt är det sista kapitlet före den empiriska huvudstudien, presenteras ämnets bakgrund. Därefter följer den empiriska huvudstudien som åtföljs av en analys och diskussionsdel där reflektioner kring det som framkommit i den empiriska delen görs. Slutligen görs en didaktisk reflektion som syftar till att visa undersökningsämnets kopplingar till skolans styrdokument och hur ämnet kan appliceras i praktiken. Därefter redovisas de källor och den litteratur som använts i en käll- och litteraturlista. Sist i uppsatsen är en tabellförteckning placerad.

2. Tidigare forskning

Forskningsfältet är inte nytt då det tidigare genomförts undersökningar som utmynnat i exempelvis doktorsavhandlingar och kandidatuppsatser.

Doktorsavhandlingen *Synd och skam: ogifta mödrar på svensk landsbygd 1680–1880* är författad av Marie Lindstedt Cronberg.¹ Studiens huvudfokus är kön och sexualitet i det agrara samhället med inriktning mot ogifta mödrar under 1600-, 1700- och 1800-talen.² Undersökningen inkluderar hur institutioner såsom kyrkan och staten sett på frågan samt hur de agerat. Därutöver undersöks det övriga samhällets syn i frågan under undersökningsperioden.³ Cronberg tar upp att den sexuella moralen var ortodox före och under 1600-talet samt hur den förändrades under 1700- och 1800-talen.⁴ Barnamordsplakatets införande 1778/1779 syftade till att minska antalet barnamord, vilket inte uppnåddes. Samtidigt medgav barnamordsplakatet att modern och fadern fick vara anonyma i födelse- och dopböckerna, vilket dock i praktiken utnyttjades främst av fäderna då det tidigare kontrollsystemet togs bort. Mödrarna fick det därmed svårare att få underhåll från barnens fäder.⁵

En annan doktorsavhandling är ”Horan i bondesamhället” skriven av Jonas Frykman. Frykman undersöker hur ogifta mödrar behandlades av samhället. Både män och kvinnor tog ofta avstånd från den ogifta modern. Det fanns en rädsla att modern skulle smitta barnen med en sjukdom benämnd skäver (även kallad engelska sjukan) och kvinnor var rädda för att de skulle bli av med sin ärbarhet om de umgicks med en kvinna som förlorat sin.⁶

---

1 Marie Lindstedt Cronberg, *Synd och skam: ogifta mödrar på svensk landsbygd 1680–1880*, Cronberg Publ., Diss. Lund: Lunds universitet, 1997, Tygelsjö, 1997.

2 Lindstedt Cronberg, *Synd och skam: ogifta mödrar på svensk landsbygd 1680–1880*, 9.

3 Lindstedt Cronberg, *Synd och skam: ogifta mödrar på svensk landsbygd 1680–1880*, 11ff & 48.

4 Lindstedt Cronberg, *Synd och skam: ogifta mödrar på svensk landsbygd 1680–1880*, 3.

5 Lindstedt Cronberg, *Synd och skam: ogifta mödrar på svensk landsbygd 1680–1880*, 14ff & 182.

6 Jonas Frykman, *Horan i bondesamhället*, [Ny utg.], Carlsson, Stockholm, 1993, 171; Henrik Anderö. *Ordbok för släktforskare*, Ica bokförlag., Västerås, 1983, 78.

Frykman lyfter fram att de ”oäkta” barnens fäders status till skillnad från moderns status inte förändrades av att han haft en utomäktenskaplig relation. Det förekom att fadern uppmanades att gifta sig med den gravida kvinnan eller uppfostra barnet samt bidra ekonomiskt.⁷ Det var inte ovanligt att barnets moder och barnets fader valde att lösa ersättningsfrågan utan att blanda in en extern part. På det sättet kunde fadern förbli anonym samtidigt som modern fick hjälp ekonomiskt.⁸

Frykman belyser att ogifta mödrar på landsbygden under 1800-talet oftast arbetade som piga, vilket berodde på att det var ett av få yrken som var tillgängliga för ogifta kvinnor.⁹ När en ogift kvinna blev gravid var risken att hon blev avskedad stor, men samtidigt förekom det att kvinnor fick stanna av humanitära och ekonomiska skäl. Pigorna var ekonomiskt attraktiva att anställa och de kunde inte ställa krav på arbetsuppgifterna.¹⁰ De gifta mödrarna begränsades tillskillnad från de ogifta mödrarna av förbud och föreskrifter under graviditeten och dessa syftade till att kvinnan skulle gå tiden ut, att förlossningen skulle gå bra samt att barnet skulle födas utan kroppsliga skador.¹¹ Då dessa inte gällde ogifta mödrar fortsatte de utföra tunga sysslor, vilket kunde resultera i missfall. Ogifta mödrar kan dock i vissa fall ansett att missfall var en välsignelse.¹²

Före en förlossning var en piga tvungen att kontrollera om hon fick föda barnet på gården, vilket inte alltid var en självklarhet. Om hon inte fick föda där så åkte kvinnan ofta hem till sina föräldrar om det var möjligt. Det var inte alltid som kvinnans föräldrar var i livet och det var inte säkert att de hade möjligt att hjälpa till ekonomiskt. Det förekom att föräldrarna tog avstånd då kvinnans skam drabbade familjen. Barnet kunde lämnas hos föräldrarna medan kvinnan sökte arbete på annan ort där det inte var känt att hon fött ett utomäktenskapligt barn. De pengar som kvinnan tjänade kunde hon använda för att försörja sig och sitt barn.¹³ Ett alternativ för kvinnor som inte fick hjälp av sina föräldrar var att kontakta en fattigstuga och där kunde hon lämna barnet till fattigvården som utackorderade barnet. Det förekom att mödrar inackorderades i hushåll tillsammans med sitt eller sina barn.¹⁴

---

7 Frykman, *Horan i bondesamhället*, 173ff.

8 Frykman, *Horan i bondesamhället*, 178.

9 Frykman, *Horan i bondesamhället*, 159.

10 Frykman, *Horan i bondesamhället*, 160ff.

11 Frykman, *Horan i bondesamhället*, 161ff.

12 Frykman, *Horan i bondesamhället*, 163.

13 Frykman, *Horan i bondesamhället*, 166ff.

14 Frykman, *Horan i bondesamhället*, 168.

En av de tidigare kandidatuppsatserna är *En skamfläck för den svenska dygden – En kvantitativ studie av oäkta barnafödande i tre församlingar i nuvarande Karlskrona kommun* författad av Kajsa Svensson.¹⁵ I uppsatsen undersöks andelen ”oäkta” barn födda i tre församlingar belägna inom Karlskrona kommun, nämligen Lösens församling, Kristianopels församling och Karlskrona stadsförsamling. Svenssons frågeställningar behandlar andelen ”oäkta barn”, andelen dödfödda barn, mödrarnas ålder, mödrarnas yrkestillhörighet, om mödrarna gifte sig efter att ha fött ett utomäktenskapligt barn samt andelen fall där namnet på det ”oäkta” barnets pappa antecknats. Svensson delar in undersökningsperioden i tre delar, där den första delen behandlar åren 1861–1865, den andra delen åren 1890–1900 och den tredje delen åren 1930–1935.¹⁶ Studiens resultat tolkas genom användandet av kön som analytisk kategori.¹⁷

Undersökningens resultat visade att andelen barn födda utanför ett äktenskap var högre i de valda församlingarna jämfört med riket. Samtidigt kunde det inte urskiljas någon tydlig skillnad mellan andelen barn födda utom äktenskap på landsbygden respektive i staden.¹⁸ Andelen barn födda utanför ett äktenskap var dock något högre i Kristianopels församling och i Karlskrona stadsförsamling, vilket skulle kunna förklaras av att båda församlingarna är belägna vid kusten. Andelen ”oäkta” barn som föddes dödfödda var högre på landsbygden än i staden, vilket Svensson menar skulle kunna förklaras av att det inom jordbruket förekom kroppsarbete samt att det var längre avstånd till sjukvård.¹⁹ Mödrarnas ålder var i paritet med statistiken för landet som helhet. I Karlskrona stadsförsamling var de ogifta mödrarna uppdelade på fler yrken än vad de ogifta mödrarna i Lösens och Kristianopels församling var.²⁰ I Kristianopels församling och i Lösens församling var majoriteten av fäderna okända och i Karlskrona stadsförsamling var majoriteten okända de första två undersökningsperioderna medan en majoritet av fäderna var kända under den tredje perioden. En möjlig förklaring till att andelen kända fäder är högre under hennes tredje undersökningsperiod är enligt Svensson införandet av en barnavårdsman 1918.²¹

---

15 Kajsa Svensson, *En skamfläck för den svenska dygden: En kvantitativ studie av oäkta barnafödande i tre församlingar i nuvarande Karlskrona kommun*, 2017.

16 Svensson, *En skamfläck för den svenska dygden: En kvantitativ studie av oäkta barnafödande i tre församlingar i nuvarande Karlskrona kommun*, 2.

17 Svensson, *En skamfläck för den svenska dygden: En kvantitativ studie av oäkta barnafödande i tre församlingar i nuvarande Karlskrona kommun*, 1.

18 Svensson, *En skamfläck för den svenska dygden: En kvantitativ studie av oäkta barnafödande i tre församlingar i nuvarande Karlskrona kommun*, 39.

19 Svensson, *En skamfläck för den svenska dygden: En kvantitativ studie av oäkta barnafödande i tre församlingar i nuvarande Karlskrona kommun*, 42ff.

20 Svensson, *En skamfläck för den svenska dygden: En kvantitativ studie av oäkta barnafödande i tre församlingar i nuvarande Karlskrona kommun*, 45.

21 Svensson, *En skamfläck för den svenska dygden: En kvantitativ studie av oäkta barnafödande i tre församlingar i nuvarande Karlskrona kommun*, 50ff.

En annan kandidatuppsats är *Utomäktenskaplig fruktsamhet i Västbo härad: En studie över sju socknar 1860–1939* författad av Simon Dyberg.²² Dybergs frågeställningar behandlar exempelvis andelen ”oäkta” barn, om utomäktenskaplig fruktsamhet var vanligare i socknar där industrialisering pågick samt vilken eventuell påverkan som barnavårdsnämndens införande 1926 fick på andelen kända fäder.²³ Undersökningsperioden motiveras utifrån det undersökta områdets industriella utveckling.²⁴ Under undersökningsperioderna var andelen barn födda utanför ett äktenskap högre i de industrialiserade socknarna jämfört med de agrara socknarna.²⁵ I studien konstateras det att andelen kända fäder i de agrara socknarna inte skiljer sig nämnvärt från andelen kända fäder i industriella socknar, men däremot ökade andelen kända fäder efter att det blev obligatorisk att införa barnavårdsnämnder 1926.²⁶

3. Teoretiska utgångspunkter

Teorier syftar till att redogöra för samband mellan undersökningsområden, ge insikt i vad som hänt samt lyfta fram möjliga samband.²⁷ Vid analysen av det empiriska materialet är det essentiellt att utgå ifrån teoretiska utgångspunkter.²⁸ Det är enbart i analysdelen som teoretiska perspektiv används, vilket innebär att arbetssättet är induktivt.²⁹ I denna undersökning används två teorier vid analysen av det empiriskt insamlade materialet.

Den första teorin som används vid analysen av det empiriska materialet är den kvinnohistoriska forskaren Yvonne Hirdmans genussystemteori.³⁰ Genussystemteorin inkluderar processer, fenomen, föreställningar och förväntningar om olika människors platser i samhället. Genussystemet syftar till att klassificera kön, vilket påverkar sociala, ekonomiska och politiska lagbundenheter.³¹ Genusteori skiljer mellan biologiskt kön och socialt skapat kön och det görs en åtskillnad mellan manligt och kvinnligt.³² Hirdman lyfter fram ett osynligt genuskontrakt uppdelat på tre nivåer som kan förklara skillnader mellan kvinnor och män. Den första nivån är den sociala överlagringens nivå och den behandlar relationen mellan en man

---

22 Simon Dyberg. *Utomäktenskaplig fruktsamhet i Västbo härad: En studie över sju socknar 1860–1939*.

23 Dyberg. *Utomäktenskaplig fruktsamhet i Västbo härad: En studie över sju socknar 1860–1939*, 5ff.

24 Dyberg. *Utomäktenskaplig fruktsamhet i Västbo härad: En studie över sju socknar 1860–1939*, 2

25 Dyberg. *Utomäktenskaplig fruktsamhet i Västbo härad: En studie över sju socknar 1860–1939*, 26, 36 & 39.

26 Dyberg. *Utomäktenskaplig fruktsamhet i Västbo härad: En studie över sju socknar 1860–1939*, 39.

27 Kjeldstadli. *Det förflutna är inte vad det en gång var*, 132.

28 Kjeldstadli. *Det förflutna är inte vad det en gång var*, 138.

29 Martin Gustavsson & Yvonne Svanström, (red.), *Metod: guide för historiska studier*, Studentlitteratur, Lund, 2018, 15; Martin Dribe, `Korrelations- och regressionsanalys` i Gustavsson & Svanström (red.), *Metod: guide för historiska studier*, 216.

30 Nationalencyklopedin, *Yvonne Hirdman*.

31 Yvonne Hirdman, *Genussystemet [Elektronisk resurs] teoretiska funderingar kring kvinnors sociala underordning*, Maktutredningen, Uppsala, 1988, 51.

32 Dahlgren & Florén, *Fråga det förflutna: en introduktion till den moderna historieforskningen*, 128ff.

och en kvinna. Den andra nivån benämns som den sociala integrationsnivån, vilken behandlar arbetsdelning. Den tredje nivån benämns som socialisering och individnivå. Hirdman belyser att systemet med hjälp av kontrakten skapar en uppdelning och en hierarkisering mellan könen.³³ I denna undersökning används den sociala integrationsnivån vid jämförelsen mellan de ogifta mödrarnas och de utomäktenskapliga barnens kända fäders yrkesutövningar.

Orvar Löfgren undersöker i texten *Arbetsfördelning och könsroller i bondesamhället* hur arbetsfördelning och könsroller i bondesamhället kan knytas till genus. Löfgren belyser exempelvis att omvärldens förväntning på sysselsättning i bondesamhället knöts till personens kön.³⁴ Vid 1800-talets senare del började män arbetsvandra i högre utsträckning än tidigare och då tog kvinnor över manliga sysslor. Många av sysslorna betecknades senare som ”kvinnogöra”.³⁵

Genus kan klassificeras som en social kategori och kan jämföras med sociala indelningar såsom roll, status och klass. Genusteorin är till skillnad från klassperspektivet inte bundet till ekonomiska strukturer, vilket gör den mer allmän.³⁶ Nödvändigheten att inte enbart studera kön enskilt utan i stället i kombination med klass och ”ras” lyfts av Joan Wallach Scott.³⁷ Scott menar att kombinationen skulle kunna ge svar på hierarkisk ojämlikhet utifrån tre perspektiv.³⁸ I denna undersökning har det inte varit möjligt att studera frågan utifrån ett ”ras” perspektiv, men däremot används förutom genussystemteorin även klassteori vid analysen av det empiriska materialet.

Klass definieras i relation till en annan klass och utifrån ett maktförhållande. Klass inkluderar föreställningar om en över- och underklass och att det finns förtryckare och förtryckta. Roller, statusskillnader och klassuppdelningar ser olika ut i olika samhällen och det är möjligt att jämföra sociala strukturer över tid.³⁹ Klassbegreppet kan kopplas till Karl Marx som definierade klass utifrån ekonomiska förutsättningar. Marx lyfter fram att olika samhällsklasser har olika roller vid produktion av varor. Marx anser att det kapitalistiska samhället framför allt är uppdelat i två klasser, nämligen borgarklassen och arbetarklassen. Relationen mellan klasser baseras enligt Marx på att det finns ett motsattsförhållande mellan klasserna.

---

³³ Yvonne Hirdman, *Genussystemet [Elektronisk resurs] teoretiska funderingar kring kvinnors sociala underordning*, Maktutredningen, Uppsala, 1988, 54.

³⁴ Orvar Löfgren, *Arbetsfördelning och könsroller i bondesamhället: kontinuitet och förändring: ett diskussionskompendium*, [Ny uppl.], Etnologiska inst. med Folklivsarkivet, Lund, 1977, 8.

³⁵ Löfgren, *Arbetsfördelning och könsroller i bondesamhället: kontinuitet och förändring: ett diskussionskompendium*, 9.

³⁶ Yvonne Hirdman, 'Genussystemet: reflexioner kring kvinnors sociala underordning', *Kvinnovetenskaplig tidskrift*, 1988:3 s. 49–63. 1988, 50.

³⁷ Joan W Scott 'Gender: a useful category of historical analysis', *The American historical review*, 91(1986):5, s. 1053-1075, 1986, 1075.

³⁸ Scott, *Gender: a useful category of historical analysis*, 1054.

³⁹ Dahlgren & Florén, *Fråga det förflutna: en introduktion till den moderna historieforskningen*, 125.

Motsatsförhållandet grundar sig i att kapitalister vill skapa ett mervärde vid produktion av varor.⁴⁰ Klassbegreppet används i denna undersökning när de ogifta mödrarnas respektive de kända fädernas situation som förvärvsarbetare belyses och jämförs. Vid indelning av klasser utifrån mödrarna och fädernas yrkesbeteckningar används dock även mellanskikt, bondeklass och småborgerlighet. Det beror på att inte alla yrken eller tillhörigheter kan kopplas till arbetarklassen eller borgarklassen.

Hur klass kunde påverka ogifta mödrar undersöks i Jonas Frykmans doktorsavhandling *Horan i Bondesamhället*. Frykman belyser att klass kunde ha en stor betydelse när det gällde ansvarstagandet vid en eventuell graviditet samt valet av make eller maka. En bonde som gjort en piga gravid var svår att göras ansvarig, eftersom han inte var beroende av hennes klass. För den piga som blev gravid vid en utomäktenskaplig relation med en man inom samma klass var det lättare att få fadern att ta sitt ansvar. De egendomslösa avstod ibland från att gifta sig av ekonomiska skäl, eftersom bröllopfesten var dyr.⁴¹

Begreppet *social kontroll* skapades av sociologen Edward Alsworth Ross.⁴² Begreppet åsyftar processer och mekanismer som resulterar i att medborgare följer regler, normer och allmänt uppsatta värderingar. Social kontroll delas in i intern respektive extern kontroll. Den interna kontrollen behandlar hur individen själv anpassar sig till och lever sitt liv utifrån rådande samhällsnormer medan den externa kontrollen behandlar hur individen straffas och belönas av samhället, exempelvis i form av lagar och regler.⁴³ Den interna delen av social kontroll kan exemplifieras av att samhällets syn på kvinnan förändrades om hon haft en utomäktenskaplig relation.⁴⁴ Den externa kontrollen kan exemplifieras av att det i vissa områden i Sverige under 1800-talet fanns en regel som innebar att ogifta mödrar behövde bära en horluva, vilken syftade till att visa samhällets medlemmar att modern fött ett utomäktenskapligt barn. Ett annat exempel på extern social kontroll är att ogifta mödrar fram tills 1855 tvingades genomföra enskild skrift (bekännelse) i Kyrkan. I vissa fall förekom den enskilda skriften flera årtionden efter.⁴⁵

Frykman belyser i doktorsavhandlingen *Horan i Bondesamhället* faktorer i samhällsutvecklingen som resulterade i en minskad inre social kontroll. Under den senare delen av 1800-talet betonar Frykman exempelvis att det var vanligt att män kom till kvinnornas hemorter

---

⁴⁰ Andrew, Heywood, *Political ideologies: an introduction*, 6. ed., Palgrave, London, 2017, 117.

⁴¹ Frykman, *Horan i bondesamhället*, 201ff.

⁴² Britannica, *Edward A. Ross- American sociologist*

<https://www.britannica.com/biography/Edward-A-Ross> (hämtad 2021-10-05).

⁴³ Nationalencyklopedin, *Social kontroll*.

<http://www.ne.se/uppslagsverk/encyklopedi/lång/social-kontroll> (hämtad 2021-10-05).

⁴⁴ Frykman, *Horan i bondesamhället*, 159.

⁴⁵ Frykman, *Horan i bondesamhället*, 134.

sökandes efter tillfälliga arbeten som exempelvis rallare eller stenhuggare.⁴⁶ Byggnation av järnvägar resulterade i ett ökat in- och utflöde av män och kvinnor. Kvinnor kunde lättare söka arbeten på andra orter och där var det möjligt att de hade en utomäktenskaplig relation. Samtidigt kunde män som gjort socknens kvinnor gravida söka arbeten inom den växande industrin i städerna.⁴⁷

4. Metod

För att besvara frågeställningarna används den kvantitativa metoden, den kvalitativa metoden samt den komparativa metoden. Den kvantitativa metoden är i fokus eftersom den primära källan är födelse- och dopböcker.⁴⁸ Valet av metod avgör hur undersökningen genomförs; den kvalitativa metoden används oftast när ett fåtal personer eller händelser studeras medan den kvantitativa metoden används vid ett större urval.⁴⁹

Vid användandet av den kvantitativa metoden undersöks specifika variabler.⁵⁰ Variabler som kan användas inom ramen för en teoretisk modell är exempelvis barnadödlighet, moderns ålder och andelen barn födda utom ett äktenskap.⁵¹ Variablerna kan klassificeras utifrån ett valt tidsspann, och antal och procentandelar kan jämföras mellan perioder.⁵² För att undersökningens validitet ska vara hög är det viktigt att den kvantitativa statistik som tagits fram i den empiriska undersökningen är relevant för undersökningen.⁵³ I det här fallet är den kvantitativa statistiken i högsta grad relevant då det empiriska materialet behandlar ogifta mödrar, deras barn och barnens fäder.

I undersökningen studeras perioderna 1875–1890 och 1910–1925 och valet att varje undersökningsperiod ska behandla 16 år beror på att undersökningens resultat blir tillförlitligare statistiskt om de undersökta perioderna är längre.⁵⁴

Stora delar av det empiriska materialet kvantifieras och grupperas utifrån medelvärde, typvärde och medianvärde. Ett exempel på hur informationen grupperas är vid besvarandet av frågeställningen som behandlar mödrarnas ålder. Medelvärdet är detsamma som genomsnittet och räknas ut genom att de ogifta mödrarnas totala ålder divideras med antalet ogifta mödrar.

---

46 Frykman, *Horan i bondesamhället*, 203–210.

47 Frykman, *Horan i bondesamhället*, 211.

48 Martyn Denscombe, *Forskningshandboken: för småskaliga forskningsprojekt inom samhällsvetenskaperna*, 4. uppl. Studentlitteratur, Lund, 2018, 23.

49 Denscombe, *Forskningshandboken: för småskaliga forskningsprojekt inom samhällsvetenskaperna*, 23.

50 Kjeldstadli, *Det förflutna är inte vad det en gång var*, 220ff.

51 Dribe, 'Korrelations- och regressionsanalys' I Gustavsson & Yvonne Svanström (red.), *Metod: guide för historiska studier*, 218ff.

52 Gustavsson & Svanström (red.), *Metod: guide för historiska studier*, 25.

53 Kjeldstadli, *Det förflutna är inte vad det en gång var*, 226ff.

54 Denscombe, *Forskningshandboken: för småskaliga forskningsprojekt inom samhällsvetenskaperna*, 23.

En nackdel med medelvärdet är att det kan påverkas kraftigt om några få kvinnor är betydligt yngre eller äldre än de övriga. För att motverka detta kan ett större urval vara fördelaktigt.⁵⁵ Medianvärdet utgår från mittenåldern, vilket innebär att extrema värden inte tas med.⁵⁶ Därutöver används typvärdet som är det värde som är vanligast, vilket i det här fallet är den ålder som flest ogifta mödrar uppnått vid tiden för barnafödandet. En fördel med användningen av typvärdet är att det exkluderar extrema värden medan en nackdel är att det inte alltid finns ett typvärde.⁵⁷ Kvantifieringen medför att materialet sorteras och sätts samman, vilket resulterar i att materialet blir översiktligare och lättare att jämföra.⁵⁸ Det sammanställda materialet redovisas i tabellform och materialet analyseras i analys- och diskussionsdelen.

I uppsatsen används den komparativa metoden när församlingarnas resultat jämförs med varandra samt när undersökningens resultat jämförs med tidigare forskares resultat.⁵⁹ Den komparativa metoden har tre syften: att kunna dra allmänna slutsatser genom att undersöka regelbundna företeelser, att kunna urskilja det unika genom att notera skillnader samt att understödja kausalitet.⁶⁰ Vid användandet av den komparativa metoden behöver forskaren använda sig av periodisering samt kunna motivera denna. När områden jämförs med varandra är det viktigt att områdena varken är för olika eller för lika. Därutöver är det viktigt att det finns strukturella och kulturella likheter och skillnader mellan perioderna när en jämförelse över tid görs.⁶¹ Vid komparationer behöver forskaren motivera varför undersökningsperioderna valts, vilket kan göras genom att placera perioderna i ett historiskt sammanhang.⁶² I det här fallet utgår periodiseringen från industrialiseringen, vilket kan motiveras av att den varit essentiell för Sveriges förändring från ett agrart samhälle till ett industriellt samhälle.⁶³ Det kan samtidigt konstateras att det skedde en kraftig befolkningsökning i Karlskrona stad mellan åren 1870 och 1890. 1870 var antalet invånare cirka 8300, vilket kan jämföras med 13 197 invånare 1890.⁶⁴

---

55 Denscombe. *Forskningshandboken: för småskaliga forskningsprojekt inom samhällsvetenskaperna*, 353ff; Johan, Söderberg. `Beskrivande statistik` i Gustavsson & Svanström (red.), *Metod: guide för historiska studier*, 190ff.

56 Denscombe. *Forskningshandboken: för småskaliga forskningsprojekt inom samhällsvetenskaperna*, 355.

57 Denscombe. *Forskningshandboken: för småskaliga forskningsprojekt inom samhällsvetenskaperna*, 353–355.

58 Kjelstadli. *Det förflutna är inte vad det en gång var*, 219.

59 Florén, Anders et al, *Historiska undersökningar: grunder i historisk teori, metod och framställningssätt*, 2., [uppdaterade] uppl., Studentlitteratur, Lund, 2018, 39.

60 Magnus Mörner, *Komparation: att vidga historiska perspektiv*, Scandia (Lund)., 1981 (47), 1981, 229.

61 Odén m.fl. *Den Kritiske Analyse: Festskrift Til Ottar Dahl På 70-årsdagen Den 5. Januar 1994*, 17ff.

62 Gustavsson, Martin & Svanström, Yvonne (red.), *Metod: guide för historiska studier*, Studentlitteratur, Lund, 2018, 25; Kjelstadli, *Det förflutna är inte vad det en gång var*, 220ff.

61. Susanna, Hedenborg. Lars, Kvarnström. *Det Svenska Samhället 1720–2018: Böndernas och arbetarnas tid*. Sjätte Upplagan. ed. Lund: Studentlitteratur, 2019, 308ff.

64 Svensson, En skamfläck för den svenska dygden: En kvantitativ studie av oäkta barnafödande i tre församlingar i nuvarande Karlskrona kommun,62.

Användandet av en kvantitativ metod utesluter inte användandet av en kvalitativ metod. En kombination av den kvantitativa metoden och den kvalitativa metoden kan snarare ses som en fördel.⁶⁵ Den kvalitativa metoden används i analys- och diskussionskapitlet när respektive församlings empiriska resultat jämförs med de övriga församlingarnas resultat. Vid jämförelsen är det nödvändigt att fundera över varför resultatet i respektive församling är som de är. Det är även viktigt att resonera sig fram till möjliga förklaringar till skillnader mellan församlingarna samt skillnader mellan undersökningsperioderna. Detta görs genom att undersöka sockenkaraktärerna samt genom att kontextualisera det empiriska materialet. Dessutom används genus- och klassteori som möjliga förklaringsgrunder till församlingarnas resultat. Även vid jämförelsen av studiens resultat med den tidigare forskningen används en kvalitativ metod vid påvisandet av likheter och skillnader.

Det är viktigt att undersökningen har en hög reliabilitet, vilket innebär att den ska vara pålitlig. För att en undersökning ska uppnå en hög reliabilitet är det viktigt att den är replikerbar samt att den nya undersökningen ger samma svar som den föregående. En förutsättning för att undersökningen ska kunna replikeras är att andra kan säkerhetsställa att det empiriska materialet är korrekt.⁶⁶ I det här fallet finns det inga hinder att replikera undersökningen, eftersom materialet finns att tillgå digitalt antingen via Arkivdigital eller via Riksarkivets digitala forskarsal. Något som skulle kunna påverka möjligheten att undersökningen ger samma svar som den föregående är felkällor vid avläsning i födelse- och dopböckerna, eftersom det krävs att forskaren har goda paleografiska kunskaper vid tolkandet av skrivstilen. En annan felkälla är den manuella inmatningen av information. När det gäller klassindelning av mödrar och fäder utifrån deras yrkestillhörighet är det möjligt att den kan skilja sig åt något beroende på vem som genomför den. Det beror på att det inte finns en tydlig universell mall att utgå ifrån vid klassificeringen.

Det är viktigt att forskaren respekterar sina källor.⁶⁷ I det här fallet kan frågan vara känslig för ”oäkta” barn som berörs i undersökningen samt för släktingar till dem. För att tillvarata deras intressen har materialet anonymiserats.

---

⁶⁵ Eggeby, Eva i Gabriela Bjarne Larsson (red.), *Forma historia: metodövningar*, Studentlitteratur, Lund, 2002, 215.

⁶⁶ Eliasson, Annika, *Kvantitativ metod från början*, Fjärde upplagan, Studentlitteratur, Lund, 2018, 14ff.

⁶⁷ Denscombe. *Forskningshandboken: för småskaliga forskningsprojekt inom samhällsvetenskaperna*, 438–445.

4.1 Källmaterial

Källmaterialet består av de valda församlingarnas födelse och dopböcker för de valda åren. Böckerna har hämtats digitalt via Arkivdigital.se.

4.1.1 Källmaterialets fördelar och nackdelar

En fördel med källmaterialet är att det är otryckt (primärkällor), vilket bidrar till att antalet felkällor minimeras.⁶⁸ Som primärkälla står sig böckerna bra när det gäller närhetskriteriet då merparten är nedskrivet samma år som födslarna och dopen. Däremot hände det att prästerna började att skriva en kladd för att senare skriva in informationen i födelse- och dopböckerna. Det skulle kunna innebära att prästen kan ha tolkat sin egen skrift felaktigt, vilket är en identifierad felkälla. Därutöver hände det att barn efterregistrerades i nyare födelse- och dopböcker. I de fall som det inträffat inom de olika undersökningsperioderna har dessa flyttats till de aktuella åren. En felkälla är dock att det är möjligt att fler barn som skulle registrerats under undersökningsperioderna registrerats i böcker antingen mellan eller efter de undersökta perioderna. Dessa barn räknas således inte med, vilket skulle kunna påverka statistiken åt det ena eller andra hållet. Ett eventuellt bortfall i informationen under något eller några av åren behöver tas i beaktning av läsaren.⁶⁹

En annan faktor som det är nödvändigt att ta hänsyn till är huruvida uppgiftslämnaren eller författaren kan ha haft ett egenintresse i hur materialet framställs, vilket innebär att materialet kan vara tendensiöst.⁷⁰ I det här fallet kan prästerna (som författade födelse- och dopböckerna) ha haft ett egenintresse då kyrkan såg födslar utanför ett äktenskap som moraliskt felaktiga.⁷¹ Präster skulle kunna vara oroliga för hur andra präster skulle se på dem om andelen oäkta barn var hög i församlingen. Samtidigt kan präster ha sett registreringen av de oäkta mödrarna som en möjlighet att stigmatisera de omoraliska mödrarna. Registreringen kan av prästerna ha ansetts vara en form av extern social kontroll, vilken syftade till att avskräcka mödrarna från att ingå utomäktenskapliga förbindelser.

Det fanns regler i form av kyrkolagarna där 1686 års kyrkolag stipulerade att alla präster skulle registrera barnets namn, födelsedatum, om barnet var dödfött eller inte, om barnet var

---

68 Florén et al, *Historiska undersökningar: grunder i historisk teori, metod och framställningssätt*, 79.

69 Knut, Kjeldstadli, *Det förflutna är inte vad det en gång var*, Studentlitteratur, Lund, 1998, 169ff och 226ff.

70 Florén et al, *Historiska undersökningar: grunder i historisk teori, metod och framställningssätt*, 79.

71 Frykman, *Horan i bondesamhället*, 134–139.

fött inom eller utanför ett äktenskap samt faderns och moderns namn i födelse-och dopboken. Vid barnamordsplakatets införande 1778/1779 behövde inte prästen notera vare sig faderns eller moderns namn. Det är inte troligt att prästerna skulle bryta mot dessa lagar, vilket innebär att källorna anses vara tillförlitliga.⁷²

5. Bakgrund

Blekinge var under perioden uppdelad i fyra häradar, nämligen Listers härad, Bräkne härad, Medelstads härad och Östra härad. Fridlevstads församling och Tvings församling hör till medelstadshärad medan Rödeby församling och Karlskrona stads församling hör till den östra häraden.⁷³

5.1 Socknarna

De undersökta församlingarna är Rödeby församling, Tvings församling, Fridlevstads församling och Karlskrona stads församling. Urvalet av socknarna/församlingarna har gjorts utifrån socknarnas karaktär där Tvings församling, Fridlevstads församling och Rödeby församling är av landsbygdskaraktär medan Karlskrona stads församling innefattar Karlskrona stad.

5.1.1 Rödeby socken

Från 1846 till 1915-04-30 var Rödeby en annexförsamling i Fridlevstads, Rödeby och Sillhövda pastorat och från 1915-05-01 var Rödeby ett eget pastorat.⁷⁴ I Rödeby socken fanns det båtsmän och dessa var en tillgång för socknen då de för att bli båtsmän var tvungna att kunna läsa och skriva. Båtsmännen var duktiga yrkesmän samtidigt som det även förekom att de arbetade som exempelvis lärare.⁷⁵ I socknen fanns flera gårdar av varierande storlekar samt ett flertal torp. På bondgårdarna fanns det stuga och loft samt småhus som användes som exempelvis bakhus, stekhus, bryggghus och som bränneri. På de större gårdarna fanns det drängkammare vid stallet och i denna var drängarna bosatta. I bygden fanns även skogsbruk.⁷⁶

---

⁷² Clara, Axelsson. *Barn födda utom äktenskapet i nordöstra Sunnerbo härad och sydöstra Västbo härad: En kvantitativ studie av åtta socknar 1860–1945*, 15; Skatteverket, *Den svenska folkbokföringens historia under tre sekler*.

⁷³ Blekinge släktforskarförening, *Sockensidor för Blekinge*.

⁷⁴ Arkivdigital, *Rödeby (Rödeby södra kbfd) arkivinformation*.

⁷⁵ Rikard, Svensson (red.), *Rödeby: en sockenkrönika*, [Rödeby kyrkoråd], [Rödeby], 1977, 170.

⁷⁶ Rikard Svensson. *Rödeby- En sockenkrönika*, 184ff.

5.1.2 Tvings socken

Tvings församling utbröts från Eringsboda 1870 och från 1870 till 1920-04-30 var församlingen en moderförsamling i Tvings och Eringsboda pastorat. Mellan 1920-05-01 och 1961-12-31 var Fridlevstad ett eget pastorat.⁷⁷ Under 1800-talet var jordbruket framgångsrikt och det innebar att storgodsägare hyrde in statare och torpare som fick arbeta i utbyte mot en liten årslön i kombination med betalning i exempelvis bröd och säd.⁷⁸ 1871 började en normalspårig järnväg byggas och den trafikerade sträckan Karlskrona-Växjö-Alvesta. Det diskuterades huruvida järnvägen skulle dras inom Tving, men önskemålet om det kom in för sent.⁷⁹ Banan färdigställdes 1874 och den kom att dras cirka 1 km utanför socknen, vilket trots allt innebar att det fanns tillgång till kommunikationer på relativt nära avstånd.⁸⁰ 1895 invigdes Nättraby-Alnaryd-Älmeboda järnväg, som ytterligare ökade kommunikationsmöjligheterna.⁸¹

5.1.3 Fridlevstads socken

Från 1846 tills 1915-04-30 (då Rödeby blev ett självständigt pastorat) var Fridlevstadsförsamling en moderförsamling i Fridlevstads, Rödeby och Sillhövda pastorat.⁸² Ortnamnet Fridlevstad sägs härstamma från platsens förste bebyggare som hade namnet Fridlev. Stad skulle kunna översättas till boplats. Ortnamnet Fridlevstad skulle således kunna översättas till Fridlevs boplats.⁸³ 1790 genomfördes ett storskifte, vilket resulterade i att respektive gård tilldelades en markbit. Byns gårdar hade före skiftet tillsammans ägt ett område på 40 tunnland beläget i den nordliga delen av Fridlevstad. Vid skiftet fanns det 11 gårdar i Fridlevstad och 8 av dem tilldelades vid skiftet en varsin bit. Dagsverkstorpare bosatte sig i området och de hade tillåtelse att bruka jorden samtidigt som de ibland ägde höns, grisar och kor.⁸⁴ Då det fanns en flotta placerad i Karlskrona innebar det att orter som var belägna omkring Karlskrona hade i uppgift att se till att försvaret hade tillgång till båtsmän. Bönderna i Fridlevstad hjälpte till med detta genom att låta båtsmän bo i båtsmanstorp på deras mark. Båtsmännen utbildades

---

⁷⁷ Arkivdigital. *Tving arkivinformation*.

⁷⁸ Astrid Olsson, 'Statare och torpare m.m.' i *Vår hembygd: uppteckningar och data om Tvings socken*. D.3, Utg., Tving, 1975, 268.

⁷⁹ Karl Svensson, 'Järnvägen i Holmsjö' i Dellming, Manfred (red.), *Vår hembygd: uppteckningar och data om Tvings socken*. [D. 1], Utg., 1967, 98.

⁸⁰ Manfred Dellming. *Allmänna Kommunikationer och vägar* i Dellming, Manfred (red.), *Vår hembygd: uppteckningar och data om Tvings socken*. [D. 1], Utg., 1967, 93.

⁸¹ Albert Karlsson, Några minnesanteckningar från min anställning vid Nättraby-Alnaryd Älmeboda järnväg 1916–1932 i *Vår hembygd: uppteckningar och data om Tvings socken*. D.3, Utg., Tving, 1975, 279.

⁸² Arkivdigital. *Fridlevstadsförsamling, arkivinformation*.

⁸³ Bengt, Paulsson, *Fridlevstad: bygd att minnas*, Fridlevstads hembygdsfören., Fridlevstad, 1992.

⁸⁴ Paulsson. *Fridlevstad: bygd att minnas*, 37.

och de arbetade som exempelvis lärare, timmerman eller bonddräng.⁸⁵ Fridlevstad införde fattigvård 1869 då de köpte en jordbruksfastighet. 1880 startade en plantskola på fattiggårdens mark och i slutet av 1800-talet bedrevs ett mejeri där. Klientelet på fattiggården bestod exempelvis av fattighjon, fysiskt sjuka, sinnessjuka samt omhändertagna barn.⁸⁶

5.1.4 Karlskrona stadsförsamling

Karl XI grundade staden Karlskrona 1658 med syftet att använda Karlskrona som bas för flottan.⁸⁷ 1680 bildades församlingen och 1846 inkorporerades Karlskronas tyska församling och då fick församlingen namnet Karlskrona stadsförsamling.⁸⁸ En järnvägsförbindelse inrättades 1874 (som ovan nämnt) mellan Karlskrona, Växjö och Alvesta.⁸⁹ 1888 färdigställdes en järnvägslinje mellan Karlshamn och Ronneby och senare under året utvidgades järnvägslinjen till att även inkludera Karlskrona. 1898 blev det möjligt att (även om det inkluderade flera byten) att fortsätta sin resa från Karlskrona ner till exempelvis Malmö. 1905 slogs de tre dåvarande järnvägsbolagen i området ihop, vilket innebar att antalet tågbyten minskade.⁹⁰ Fabriksindustrin i Karlskrona började sakta men säkert växa fram under 1870-talet och etableringen av fabriker intensifierades under 1880-talet. I Karlskrona hamn etablerade sig exempelvis en tobaksfabrik, en klädesfabrik, en skofabrik, en lampfabrik och en galvaniseringsfabrik. Under 1800-talets senare hälft etablerades även den tyska bryggargården, en hattfabrik, en kakelfabrik, ett gjuteri och ett garveri. Under 1890-talet inträffade en stagnation inom industrierna och den fortsatte in på 1900-talet. Anledningen kunde inte kopplas till brist i järnvägsnätet utan till att sjöfarten behövde effektiviseras.⁹¹ Andra möjliga förklaringar är att det fanns en ovilja att etablera sig i närheten av en fästning samt brist på industritomter och kapital.⁹² En fattigvårdsanstalt inrättades 1813 och den byggdes ut på 1860-talet.⁹³ I anslutning till Karlskrona fanns det även stadsjordar som användes som jordbruksmark och som betesmark.⁹⁴

---

⁸⁵ Paulsson. *Fridlevstad: bygd att minnas*, 61ff.

⁸⁶ Paulsson. *Fridlevstad: bygd att minnas*, 29ff.

⁸⁷ Margit och Rolf Lundqvist. *I Blekingebygder*, Spektra, Halmstad, 1985, 122.

⁸⁸ Arkivdigital. *Karlskrona stadsförsamling (Karlskrona storkyrkoförsamling)*, arkivinformation.

⁸⁹ Manfred Dellming. 'Allmänna Kommunikationer och vägar' i Dellming, Manfred (red.), *Vår hembygd: uppteckningar och data om Tvings socken. [D. 1]*, Utg., 1967, 93.

⁹⁰ Rune, Hillbom, *Karlskrona 300 år: en återblick i ord och bild. D. 2 1863-1930*, Abrahamson, Karlskrona, 1982, 39ff.

⁹¹ Hillbom, *Karlskrona 300 år: en återblick i ord och bild. D. 2 1863-1930*, 45ff och 50ff

⁹² Hillbom, *Karlskrona 300 år: en återblick i ord och bild. D. 2 1863-1930*, 50ff.

⁹³ Hillbom, *Karlskrona 300 år: en återblick i ord och bild. D. 2 1863-1930*, 92.

⁹⁴ Svensson, *En skamfläck för den svenska dygden: En kvantitativ studie av oäkta barnafödande i tre församlingar i nuvarande Karlskrona kommun*, 25.

5.2 Utomäktenskaplig födsel

Antalet barn födda utom äktenskap ökade i Sverige under perioden 1750 till 1850. Den ogifta moderns sociala situation kunde skilja sig åt beroende på var hon bodde. I bondesamhället var acceptansen för utomäktenskapliga relationer högre och på många platser var det relativt vanligt att par avgett äktenskapslöfte till varandra, men inte genomfört vigseln.⁹⁵

5.3 Införandet av barnavårdsman och obligatoriska barnavårdsnämnder

1917 år beslutades det att varje barn fött utom äktenskap skulle tilldelas en barnavårdsman. Lagen trädde i kraft 1918 och barnavårdsmanen hade i uppgift att stämma fadern på underhåll och driva målet i domstol om fadern inte erkände. Om modern inte namngav fadern nekades hon underhållsstöd.⁹⁶ Det var oftast förtroendevalda män i församlingen som utsågs till barnavårdsmän, men även kvinnor kunde arbeta som barnavårdsman.⁹⁷ 1924 lagstiftades det om att det skulle bli obligatoriskt att det skulle införas en barnavårdsnämnd. Det var dock inte förr än 1926 som lagen trädde i kraft.⁹⁸

5.4 Religionens betydelse i samhället och påverkan på ogifta mödrar och deras barn

I Östergötlands landskapslag från 1300-talet ansågs barnet vara i princip lika äkta som om barnets föräldrar vore vigda om kvinnan var trolovad med barnets pappa, eller om barnets pappa senare gifte sig med barnets mamma.⁹⁹ Det ”oäkta” barnets möjlighet att ärva sin pappa försämrades kraftigt under 1800-talet. Samtidigt var det inte förrän 1866 som barnet fick arvsrätt efter modern.¹⁰⁰ Det faktum att det ”oäkta” barnet inte ärvde påverkade barnet både ekonomiskt och känslomässigt, eftersom barnet inte alltid ansågs vara en del av släkten. De ”oäkta” barnens framtidsutsikter kunde påverkas kraftigt negativt, vilket exemplifieras av att de utestängdes från flera utbildningar och yrken.¹⁰¹

Det fanns även en ekonomisk aspekt då det kunde vara svårt för kvinnan att ge barnet det som det behövde om inte fadern betalade underhåll. Det faktum att mödrarna inte alltid fick underhåll från barnets fader kan ha resulterat i en överdödlighet bland utomäktenskapliga barn. Det var inte ovanligt att barnets mamma kände att hon behövde lämna bort barnet och

---

⁹⁵ Ohlander & Strömberg, *Tusen svenska kvinnoår: svensk kvinnohistoria från vikingatid till nutid*, 120.

⁹⁶ Svensson, *En skamfläck för den svenska dygden: En kvantitativ studie av oäkta barnafödande i tre församlingar i nuvarande Karlskrona kommun*, 49ff.

⁹⁷ Dyberg, *Utomäktenskaplig fruktsamhet i Västbo härad: En studie över sju socknar 1860–1939*, 14.

⁹⁸ Dyberg, *Utomäktenskaplig fruktsamhet i Västbo härad: En studie över sju socknar 1860–1939*, 5.

⁹⁹ Ohlander & Strömberg, *Tusen svenska kvinnoår: svensk kvinnohistoria från vikingatid till nutid*, 118.

¹⁰⁰ Ohlander & Strömberg, *Tusen svenska kvinnoår: svensk kvinnohistoria från vikingatid till nutid*, 118.

¹⁰¹ Ohlander & Strömberg, *Tusen svenska kvinnoår: svensk kvinnohistoria från vikingatid till nutid*, 124ff.

det förekom att barn vanvårdades. Under 1800-talet förekom det att fostermammor tog emot fosterbarn i utbyte mot ett engångsbelopp. Alla fostermammor ville dock inte barnens bäst, vilket kan exemplifieras av att barn vanvårdades tills de dog. Fostermamman kunde då behålla en högre andel av engångsbeloppet själv.¹⁰²

5.5 Födelsefrekvens för ”oäkta” barn och skillnad mellan stad och landsbygd

Synen på äktenskapets nödvändighet skiljde sig åt beroende på kvinnans sociala tillhörighet. Andelen barn födda utom äktenskap var högre bland obesuttna jämfört med exempelvis de som ägde en bondgård. Det kan ha berott på att de obesuttna till skillnad från de som ägde ett jordbruk inte behövde ta hänsyn till framtida arvsfrågor. Andelen barn födda utom äktenskap var högre på de platser där det fanns större jordbruk med många anställda. Andelen barn födda utom äktenskap var även högre i städer där det fanns en arbetarbefolkning. I områden med en låg andel barn födda utanför äktenskapet var med största sannolikheten den sociala kontrollen sträng, vilket innebar att modern uteslöts från samhällets sociala delar.¹⁰³

5.6 Kvinnan på arbetsmarknaden

Skillnaden mellan ogifta och gifta kvinnors möjlighet till förvärvsarbete och hennes ställning på arbetsmarknaden skilde sig åt. Det var inte alltid som gifta kvinnor fick arbeta kvar och i de fall som hon fick arbeta kvar var det inte ovanligt att hennes lön sänktes. Anledningen till lönesänkningen kan ha varit att det traditionellt var mannen som hade försörjningsansvaret.¹⁰⁴ Arbetarklassens gifta kvinnor och bondhustrurna avskedades i regel inte, vilket berodde på att deras inkomst behövdes för att hushållets ekonomi skulle gå runt. Det innebar dock inte att det var otillåtet att avskeda dessa. Det var tillåtet för både privata och statliga företag att avskeda kvinnor som gifte sig eller fick barn ända fram tills 1939.¹⁰⁵

---

102 Ohlander & Strömberg, *Tusen svenska kvinnoår: svensk kvinnohistoria från vikingatid till nutid*, 124ff

103 Ohlander & Strömberg, *Tusen svenska kvinnoår: svensk kvinnohistoria från vikingatid till nutid*, 122ff.

104 Ohlander & Strömberg, *Tusen svenska kvinnoår: svensk kvinnohistoria från vikingatid till nutid*, 168.

105 Ohlander & Strömberg, *Tusen svenska kvinnoår: svensk kvinnohistoria från vikingatid till nutid*, 172.

6. Empirisk huvudstudie

I den empiriska huvudstudien undersöks andelen födda barn utom äktenskapet i de valda församlingarna, de ogifta mödrarnas åldrar, de ogifta mödrarnas yrkestitlar samt antalet barn med en känd fader. Resultatet redovisas i tabellform under rubrikerna 6.1 till 6.4. Rubriken 6.1 innehåller antalet och andelen oäkta barn i de valda församlingarna, rubriken 6.2 behandlar frågan om de oäkta barnens fäder är nedskrivna eller inte, rubriken 6.3 behandlar de ogifta mödrarnas ålder och rubrik 6.4 behandlar de ogifta mödrarnas yrkesbeteckningar och klasstillhörigheter. Rubrik 6.5 behandlar de kända fädernas yrkesbeteckningar samt klasstillhörigheter. Det källmaterial som använts i den empiriska huvudstudien består av födelse- och dopböcker från församlingarna. I stället för att skriva dit en källhänvisning under respektive tabell hänvisas till käll- och litteraturförteckningen där de födelseböcker som använts för respektive församling redovisas.

6.1 Utomäktenskapligt födda barn

Tabellerna visar antalen och andelen barn som fötts inom respektive utanför ett äktenskap. Tabellerna redogör även för antalet och andelen dödfödda barn inom de båda grupperna. I kolumnen differens visas skillnaden i procentenheter mellan antalet dödfödda barn inom respektive utanför ett äktenskap. Förkortningen OÄ står för Oäkta barn och förkortningen Ä står för Äkta barn.

Tabell 1: Utom äktenskapet födda barn i Fridlevstads församling 1875–1890

Årtal	Äkta barn	Oäkta barn	Totalt antal födda barn	Varav äkta dödfödda barn	Varav oäkta dödfödda barn	Totalt antal dödfödda barn	Differens
1875	90 (85,7%)	15 (14,3%)	105	1 (0,95%)	0	1	0,95 (Ä)
1876	112 (86,82%)	17 (13,18%)	129	2 (1,79%)	1 (5,88%)	3	4,09 (OÄ)
1877	90 (84,11%)	17 (15,89%)	107	5 (5,56%)	1 (5,88%)	6	0,32 (OÄ)
1878	92 (79,31%)	24 (20,69%)	116	2 (2,17%)	1 (4,17%)	3	2 (OÄ)
1879	104 (85,25%)	18 (14,75%)	122	0	0	0	0
1880	87 (73,11%)	32 (26,89%)	119	2 (2,99%)	2 (6,25%)	4	3,26 (OÄ)
1881	89 (80,18%)	22 (19,82%)	111	1 (1,12%)	0	1	1 (Ä)
1882	96 (84,21%)	18 (15,79%)	114	0	0	0	0
1883	101 (84,17%)	19 (15,83%)	120	3 (2,97%)	2 (10,53%)	5	7,56 (OÄ)
1884	91 (79,82%)	23 (20,18%)	114	3 (3,3%)	1 (4,35%)	4	1,05 (OÄ)
1885	97 (86,61%)	15 (13,39%)	112	4 (4,12%)	1 (6,67%)	5	2,55 (OÄ)
1886	109 (85,16%)	19 (14,84%)	128	0	0	0	0
1887	89 (86,41%)	14 (13,59%)	103	2 (2,25%)	0	2	2,25 (Ä)
1888	106 (89,1%)	13 (10,9%)	119	4 (3,77%)	0	4	3,77 (Ä)
1889	89 (89%)	11 (11%)	100	2 (2,25%)	0	2	2,25 (Ä)
1890	86 (90,53%)	9 (9,47%)	95	1 (1,16%)	0	1	1,16 (Ä)
Totalt antal under perioden	1528	286	1814	32	9	41	
Total andel under perioden	84,23%	15,77%	100%	2,10%	3,15%	2,26%	1,05 (OÄ)

Tabell 2 : Utom äktenskapet födda barn i Rödeby församling 1875–1890

Årtal	Äkta barn	Oäkta barn	Totalt antal födda barn	Varav äkta dödfödda barn	Varav oäkta dödfödda barn	Totalt antal dödfödda barn	Differens
1875	78 (84,78%)	14 (15,22%)	92	1 (1,1%)	0	1	1,1 (Ä)
1876	165 (86,39%)	26 (13,61%)	191	6 (3,64%)	1 (3,85%)	7	0,21 (OÄ)
1877	143 (91,67%)	13 (8,33%)	156	4 (2,8%)	0	4	2,8 (Ä)
1878	119 (86,81%)	18 (13,14%)	137	2 (1,68%)	0	2	1,68 (Ä)
1879	138 (84,15%)	26 (15,85%)	164	4 (2,9%)	0	4	2,9 (ä)
1880	120 (82,19%)	26 (17,81%)	146	2 (1,67%)	0	2	1,67 (Ä)
1881	131 (89,12%)	16 (10,88%)	147	2 (1,53%)	0	2	1,53 (Ä)
1882	131 (86,18%)	21 (13,82%)	152	2 (1,53%)	0	2	1,53 (Ä)
1883	124 (87,94%)	17 (12,06%)	141	4 (3,23%)	1 (5,88%)	5	2,65 (OÄ)
1884	127 (90,71%)	13 (9,29%)	140	6 (4,72%)	0	6	4,72 (Ä)
1885	120 (82,19%)	26 (17,81%)	146	3 (2,5%)	0	3	2,5 (Ä)
1886	130 (89,04%)	16 (10,96%)	146	3 (2,31%)	0	3	2,31 (Ä)
1887	127 (86,99%)	19 (13,01%)	146	2 (1,57%)	1 (5,26%)	3	3,69 (OÄ)
1888	126 (87,5%)	18 (12,5%)	144	1 (0,79%)	2 (11,11%)	3	10,32 (OÄ)
1889	118 (84,89%)	21 (15,11%)	139	6 (5,1%)	1 (4,76%)	7	0,34 (Ä)
1890	123 (87,86%)	17 (12,14%)	140	6 (4,88%)	0	6	4,88 (Ä)
Totalt antal under perioden	2020	307	2327	54	6	60	
Total andel under perioden	86,81%	13,19%	100%	2,67%	1,95%	2,58%	0,72 (Ä)

Tabell 3: Utom äktenskapet födda barn i Tvings församling 1875–1890

Årtal	Äkta barn	Oäkta barn	Totalt antal födda barn	Varav äkta dödfödda barn	Varav oäkta dödfödda barn	Totalt antal dödfödda barn	Differens
1875	145 (90,06%)	16 (9,94%)	161	4 (2,76%)	0	4	2,76 (Ä)
1876	136 (85,53%)	23 (14,47%)	159	2 (1,47%)	2 (8,7%)	4	7,23 (OÄ)
1877	157 (94,01%)	10 (5,99%)	167	6 (3,82%)	0	6	3,82 (Ä)
1878	123 (87,23%)	18 (12,77%)	141	2 (1,63%)	1 (5,56%)	3	3,93 (OÄ)
1879	145 (90,06%)	16 (9,94%)	161	12 (8,28%)	2 (12,5%)	14	4,22 (OÄ)
1880	139 (87,42%)	20 (12,58%)	159	6 (4,32%)	1 (5%)	7	0,68 (OÄ)
1881	132 (91,03%)	13 (8,97%)	145	5 (3,79%)	0	5	3,79 (Ä)
1882	145 (90,06%)	16 (9,94%)	161	3 (2,07%)	1 (6,25%)	4	4,18 (OÄ)
1883	126 (89,36%)	15 (10,64%)	141	2 (1,59%)	0	2	1,59 (Ä)
1884	149 (92,55%)	12 (7,45%)	161	3 (2,01%)	0	3	2,01 (Ä)
1885	116 (85,93%)	19 (14,07%)	135	2 (1,72%)	0	2	1,72 (Ä)
1886	149 (90,85%)	15 (9,15%)	164	6 (4,03%)	0	6	4,03 (Ä)
1887	119 (90,15%)	13 (9,85%)	132	4 (3,36%)	0	4	3,36 (Ä)
1888	137 (88,39%)	18 (11,61%)	155	2 (1,46%)	0	2	1,46 (Ä)
1889	123 (97,62%)	3 (2,38%)	126	1 (0,81%)	0	1	0,81 (Ä)
1890	127 (99,22%)	1 (0,78%)	128	0	0	0	0
Totalt antal under perioden	2168	228	2396	60	7	67	
Total andel under perioden	90,50%	9,50%	100%	2,77%	3,07%	2,8%	0,3 (OÄ)

Tabell 4: Utom äktenskapet födda barn i Karlskrona stadsförsamling 1875–1890

Årtal	Äkta barn	Oäkta barn	Totalt antal födda barn	Varav äkta dödfödda barn	Varav oäkta dödfödda barn	Totalt antal dödfödda barn	Differens
1875	355 (85,96%)	58 (14,04%)	413	12 (3,38%)	1 (1,72%)	13	1,66 (Ä)
1876	328 (84,75%)	59 (15,15%)	387	17 (5,18%)	3 (5,08%)	20	0,1 (Ä)
1877	384 (86,49%)	60 (13,51%)	444	14 (3,65%)	4 (6,67%)	18	3,02 (OÄ)
1878	418 (86,01%)	68 (13,99%)	486	8 (1,91%)	4 (5,88%)	12	3,97 (OÄ)
1879	410 (86,32%)	65 (13,68%)	475	16 (3,9%)	0	16	3,9 (Ä)
1880	406 (84,06%)	77 (15,94%)	483	13 (3,2%)	2 (2,60%)	15	0,6 (Ä)
1881	423 (87,58%)	60 (12,42%)	483	14 (3,31%)	2 (3,33%)	16	0,02 (OÄ)
1882	405 (87,1%)	60 (12,9%)	465	8 (1,98%)	6 (10%)	14	8,02 (OÄ)
1883	399 (90,68%)	41 (9,32%)	440	9 (2,26%)	0	9	2,26 (Ä)
1884	435 (88,06%)	59 (11,94%)	494	15 (3,45%)	1 (1,69%)	16	1,76 (Ä)
1885	387 (88,76%)	49 (11,24%)	436	11 (2,84%)	4 (8,16%)	15	5,32 (OÄ)
1886	398 (86,52%)	62 (13,48%)	460	17 (4,27%)	2 (3,22%)	19	1,05 (Ä)
1887	416 (87,76%)	58 (12,24%)	474	19 (4,57%)	3 (5,17%)	22	0,6 (OÄ)
1888	403 (88,18%)	54 (11,82%)	457	13 (3,23%)	0	13	3,23 (Ä)
1889	418 (86,36%)	66 (13,64%)	484	12 (2,87%)	2 (3,03%)	14	0,16 (OÄ)
1890	366 (87,56%)	52 (12,44%)	418	11 (3%)	1 (1,92%)	12	1,08 (Ä)
Totalt antal under perioden	6351	948	7299	209	35	244	
Total andel under perioden	87,01%	12,99%	100%	3,29%	3,69%	3,34%	0,4 (OÄ)

Under perioden 1875–1890 föddes högst andel ”oäkta” barn i Fridlevstad (15,77%), vilket är den högsta andelen barn födda utanför ett äktenskap under båda undersökningsperioderna. I Rödeby föddes 13,19% av barnen utanför äktenskap, i Karlskrona stad 12,99% och i Tving 9,5%. Andelen ”äkta” dödfödda barn under den första perioden var högst i Karlskrona stadsförsamling (3,29%) därefter kommer Tving (2,77%), Rödeby (2,67%) och Fridlevstad (2,1%). Andelen ”oäkta” dödfödda barn under den första perioden var högst i Karlskrona stadsförsamling (3,67%) därefter kommer Fridlevstad (3,15%), Tving (3,07%) och Rödeby (1,95%). Den församling med den största skillnaden i procentenheter mellan andelen dödfödda äkta respektive oäkta barn var Fridlevstads församling där det var 1,05 procentenheter fler dödfödda oäkta barn jämfört med dödfödda ”äkta” barn.

Tabell 5: Utom äktenskapet födda barn i Fridlevstadsförsamling 1910–1925

Årtal	Äkta barn	Oäkta barn	Totalt antal födda barn	Varav äkta dödfödda barn	Varav oäkta dödfödda barn	Totalt antal dödfödda barn	Differens
1910	73 (84,88%)	13 (15,12%)	86	2 (2,74%)	0	2	2,74 (Ä)
1911	58 (78,38%)	16 (21,62%)	74	1 (1,72%)	0	1	1,72 (Ä)
1912	66 (80,49%)	16 (19,51%)	82	2 (3,03%)	0	2	3,03 (Ä)
1913	60 (86,96%)	9 (13,04%)	69	0	0	0	0
1914	59 (93,65%)	4 (6,35%)	63	4 (6,78%)	1 (25%)	5	18,22 (OÄ)
1915	67 (87,01%)	10 (12,99%)	77	3 (4,48%)	0	3	4,48 (Ä)
1916	50 (87,72%)	7 (12,28%)	57	1 (2%)	0	1	2 (Ä)
1917	58 (82,86%)	12 (17,14%)	70	1 (1,72%)	0	1	1,72 (Ä)
1918	46 (90,2%)	5 (9,8%)	51	0	0	0	0
1919	47 (85,45%)	8 (14,55%)	55	1 (2,13%)	0	1	2,13 (Ä)
1920	56 (93,33%)	4 (6,67%)	60	4 (7,14%)	0	4	7,14 (Ä)
1921	59 (90,77%)	6 (9,23%)	65	1 (1,69%)	0	1	1,69 (Ä)
1922	60 (95,24%)	3 (4,76%)	63	3 (5%)	0	3	5 (Ä)
1923	58 (93,55%)	4 (6,45%)	62	0	0	0	0
1924	50 (86,21%)	8 (13,79%)	58	1 (2%)	0	1	2 (Ä)
1925	56 (96,55%)	2 (3,45%)	58	0	0	0	0
Totalt antal under perioden	923	127	1050	24	1	25	
Total andel under perioden	87,90%	12,10%	100%	2,60%	0,79%	2,38%	1,81 (Ä)

Tabell 6: Utom äktenskapet födda barn i Rödeby församling 1910–1925

Årtal	Äkta barn	Oäkta barn	Totalt antal födda barn	Varav äkta dödfödda barn	Varav oäkta dödfödda barn	Totalt antal dödfödda barn	Differens
1910	96 (87,27%)	14 (12,73%)	110	3 (3,13%)	1 (7,14%)	4	4,01 (OÄ)
1911	99 (84,62%)	18 (15,38%)	117	4 (4,04%)	1 (5,56%)	5	1,52 (OÄ)
1912	80 (84,21%)	15 (15,79%)	95	0	0	0	0
1913	97 (92,38%)	8 (7,62%)	105	1 (1,03%)	0	1	1,03 (Ä)
1914	85 (88,54%)	11 (11,46%)	96	1 (1,18%)	0	1	1,18 (Ä)
1915	87 (87%)	13 (13%)	100	4 (4,60%)	0	4	4,6 (Ä)
1916	65 (84,42%)	12 (15,58%)	77	3 (4,62%)	2 (16,67%)	5	12,02 (OÄ)
1917	90 (8,24%)	12 (11,76%)	102	2 (2,22%)	0	2	2,22 (Ä)
1918	59 (77,63%)	17 (22,37%)	76	0	0	0	0
1919	84 (87,5%)	12 (12,5%)	96	2 (2,38%)	0	2	2,38 (Ä)
1920	96 (88,89%)	12 (11,11%)	108	1 (1,04%)	0	1	1,04 (Ä)
1921	69 (88,46%)	9 (11,54%)	78	2 (2,90%)	0	2	2,90 (Ä)
1922	65 (90,28%)	7 (9,72%)	72	1 (1,54%)	0	1	1,54 (Ä)
1923	69 (86,25%)	11 (13,75)	80	5 (7,25%)	1 (9,10%)	6	1,85 (OÄ)
1924	63 (79,75%)	16 (20,25%)	79	4 (6,35%)	0	4	6,35 (Ä)
1925	69 (88,46%)	9 (11,54%)	78	4(5,8%)	0	4	5,8 (Ä)
Totalt antal under perioden	1273	196	1469	37	5	42	
Total andel under perioden	86,66%	13,34%	100%	2,91%	2,55%	2,86%	0,36 (Ä)

Tabell 7: Utom äktenskapet födda barn i Tvings församling 1910–1925

Årtal	Äkta barn	Oäkta barn	Totalt antal födda barn	Varav äkta dödfödda barn	Varav oäkta dödfödda barn	Totalt antal dödfödda barn	Differens
1910	75 (78,95%)	20 (21,05%)	95	2 (2,67%)	2 (10%)	4	7,33 (OÄ)
1911	68 (87,18%)	10 (12,82%)	78	0	1 (10%)	1	10 (OÄ)
1912	62 (79,49%)	16 (20,51%)	78	2 (2,56%)	0	2	2,56 (Ä)
1913	63 (86,3%)	10 (13,7%)	73	1 (1,59%)	2 (20%)	3	18,41 (OÄ)
1914	75 (88,24%)	10 (11,76%)	85	2 (2,67%)	0	2	2,67 (Ä)
1915	56 (84,85%)	10 (15,15%)	66	0	0	0	0
1916	62 (92,54%)	5 (7,46%)	67	1 (1,61%)	0	1	1,61 (Ä)
1917	60 (90,9%)	6 (9,1%)	66	1 (1,67%)	1 (16,67%)	2	15 (OÄ)
1918	58 (84,06%)	11 (15,94%)	69	1 (1,72%)	0	1	1,72 (Ä)
1919	69 (90,79%)	7 (9,21%)	76	4 (5,80%)	0	4	5,8 (Ä)
1920	55 (87,3%)	8 (12,7%)	63	2 (3,63%)	0	2	3,63 (Ä)
1921	59 (86,76%)	9 (13,24%)	68	2 (3,39%)	1 (11,11%)	3	7,72 (OÄ)
1922	51 (87,93%)	7 (12,07%)	58	1 (1,96%)	0	1	1,96 (Ä)
1923	46 (86,79%)	7 (13,21%)	53	2 (4,35%)	0	2	4,35 (Ä)
1924	47 (92,16%)	4 (7,84%)	51	0	0	0	0
1925	41 (89,13%)	5 (10,87%)	46	1 (2,44%)	0	1	2,44 (Ä)
Totalt antal under perioden	947	145	1092	22	7	29	
Total andel under perioden	86,72%	13,28%	100%	2,32%	4,83%	2,66%	2,51 (OÄ)

Tabell 8 : Utom äktenskapet födda barn i Karlskrona stadsförsamling 1910–1925

Årtal	Äkta barn	Oäkta barn	Totalt antal födda barn	Varav äkta dödfödda barn	Varav oäkta dödfödda barn	Totalt antal dödfödda barn	Differens
1910	343 (86,18%)	55 (13,82%)	398	11 (3,21%)	0	11	3,21 (Ä)
1911	368 (86,59%)	57 (13,41%)	425	12 (3,26%)	2 (3,51%)	14	0,25 (OÄ)
1912	331 (85,31%)	57 (14,69%)	388	9 (2,72%)	2 (3,51%)	11	0,79 (OÄ)
1913	339 (86,48%)	53 (13,52%)	392	7 (2,06%)	3 (5,66%)	10	3,6 (OÄ)
1914	288 (83%)	59 (17%)	347	7 (2,43%)	3 (5,08%)	10	2,65 (OÄ)
1915	296 (80,65%)	71 (19,35%)	367	4 (1,35%)	3 (4,23%)	7	2,88 (OÄ)
1916	310 (90,38%)	33 (9,62%)	343	8 (2,58%)	0	8	2,58 (Ä)
1917	268 (82,46%)	57 (17,54%)	325	6 (2,24%)	5 (8,77%)	11	6,5 (OÄ)
1918	292 (89,85%)	33 (10,15%)	325	10 (3,42%)	0	10	3,42 (Ä)
1919	294 (88,82%)	37 (11,18%)	331	8 (21,62%)	2 (5,41%)	10	16,21 (Ä)
1920	319 (84,17%)	60 (15,83%)	379	12 (3,76%)	0	12	3,76 (Ä)
1921	264 (80,73%)	63 (19,27%)	327	3 (1,14%)	1 (1,59%)	4	0,45 (OÄ)
1922	265 (83,07%)	54 (16,93%)	319	9 (3,40%)	0	9	3,40 (Ä)
1923	234 (79,05%)	62 (20,95%)	296	13 (5,56%)	2 (3,23%)	15	2,33 (Ä)
1924	238 (80,13%)	59 (19,87%)	297	8 (3,36%)	0	8	3,36 (Ä)
1925	225 (83,33%)	45 (16,67%)	270	6 (2,67%)	2 (4,44%)	8	1,77 (OÄ)
Totalt antal under perioden	4674	855	5529	133	25	158	
Total andel under perioden	84,54%	15,46%	100%	2,85%	2,92%	2,86%	0,07 (OÄ)

Under den andra perioden föddes det färre antal barn i samtliga församlingar, vilket innebär att ett oäkta barn påverkar den procentuella statistiken mer än vad det gjorde under den första perioden, vilket läsare bör vara medvetna om. Under perioden föddes högst andel oäkta barn i Karlskrona stadsförsamling (15,46%) därefter kommer Rödeby (13,34%), Tving (13,28%) och Fridlevstad (12,1%). Andelen äkta dödfödda barn under den andra perioden var högst i Rödeby (2,91%) därefter kommer Karlskrona stadsförsamling (2,85%), Fridlevstad (2,6%) och Tving (2,32%). Andelen oäkta dödfödda barn var högst i Tving (4,83%) därefter kommer Karlskrona stadsförsamling (2,92%), Rödeby (2,55%) och Fridlevstad (0,79%). Den största skillnaden i procentenheter mellan äkta och oäkta dödfödda barn förekom i Tvings församling. I Tvings församling var andelen dödfödda oäkta barn 2,5 procentenheter högre än andelen dödfödda äkta barn.

6.2. Fäder till utomäktenskapliga barn

Tabellerna visar antalet och andelen utomäktenskapliga barn som har kända respektive okända fäder i de undersökta församlingarna. Det är värt att notera att en fader skulle kunna vara det till fler än ett barn.

Fäder till utomäktenskapliga barn i Fridlevstads församling

Tabell 9: Fäder 1875–1890

År	Antal barn med känd fader	Antal barn med okänd fader	Det totala antalet barn födda utom ett äktenskap
1875	0	15	15
1876	0	16	16
1877	1	15	16
1878	0	24	24
1879	0	18	18
1880	0	32	32
1881	0	22	22
1882	0	18	18
1883	1	18	19
1884	0	23	23
1885	0	15	15
1886	0	19	19
1887	0	14	14
1888	0	13	13
1889	0	11	11
1890	0	9	9
Summa:	2	282	284
Andel känd	0,70%		
Andel okänd		99,30%	
Total andel			100,00%

Tabell 10: Fäder 1910–1925

År	Antal barn med känd fader	Antal barn med okänd fader	Det totala antalet barn födda utom ett äktenskap
1910	4	9	13
1911	12	4	16
1912	1	15	16
1913	4	9	13
1914	1	3	4
1915	2	8	10
1916	3	6	9
1917	2	10	12
1918	3	2	5
1919	4	4	8
1920	1	3	4
1921	4	2	6
1922	1	2	3
1923	3	1	4
1924	4	4	8
1925	2	0	2
Summa:	51	82	133
Andel känd	38,35%		
Andel okänd		61,65%	
Total andel			100,00%

Fäder till utomäktenskapliga barn i Rödeby församling

Tabell 11: Fäder 1875–1890

År	Antal barn med känd fader	Antal barn med okänd fader	Det totala antalet barn födda utom ett äktenskap
1875	0	14	14
1876	2	24	26
1877	0	13	13
1878	0	18	18
1879	3	23	26
1880	0	26	26
1881	0	16	16
1882	0	21	21
1883	0	17	17
1884	0	13	13
1885	0	26	26
1886	0	16	16
1887	0	19	19
1888	0	18	18
1889	0	21	21
1890	0	17	17
Summa:	5	302	307
Andel känd	1,63%		
Andel okänd		98,37%	
Total andel			100,00%

Tabell 12: Fäder 1910–1925

År	Antal barn med känd fader	Antal barn med okänd fader	Det totala antalet barn födda utom ett äktenskap
1910	1	13	14
1911	4	14	18
1912	2	13	15
1913	0	8	8
1914	0	11	11
1915	2	11	13
1916	0	12	12
1917	1	11	12
1918	7	10	17
1919	8	4	12
1920	11	1	12
1921	8	1	9
1922	7	0	7
1923	4	7	11
1924	13	3	16
1925	5	4	9
Summa:	73	123	196
Andel känd	37,24%		
Andel okänd		62,76%	
Total andel			100,00%

Fäder till utomäktenskapliga barn i Tvings församling

Tabell 13: Fäder 1875–1890

År	Antal barn med känd fader	Antal barn med okänd fader	Det totala antalet barn födda utom ett äktenskap
1875	1	15	16
1876	1	21	22
1877	0	10	10
1878	0	18	18
1879	0	16	16
1880	1	19	20
1881	0	13	13
1882	0	16	16
1883	0	15	15
1884	0	12	12
1885	0	19	19
1886	0	15	15
1887	0	13	13
1888	0	18	18
1889	0	3	3
1890	0	1	1
Summa:	3	224	227
Andel känd	1,32%		
Andel okänd		98,68%	
Total Andel			100,00%

Tabell 14: Fäder 1910–1925

År	Antal barn med känd fader	Antal barn med okänd fader	Det totala antalet barn födda utom ett äktenskap
1910	0	20	20
1911	0	10	10
1912	1	15	16
1913	1	9	10
1914	0	10	10
1915	1	9	10
1916	0	5	5
1917	0	6	6
1918	6	5	11
1919	3	4	7
1920	2	6	8
1921	5	4	9
1922	4	3	7
1923	2	5	7
1924	3	4	7
1925	2	5	7
Summa:	30	120	150
Andel känd	20,00%		
Andel okänd		80,00%	
Total andel			100,00%

Fäder till utomäktenskapliga barn i Karlskrona stadsförsamling

Tabell 15: Fäder 1875–1890

År	Antal barn med känd fader	Antal barn med okänd fader	Det totala antalet barn födda utom ett äktenskap
1875	1	57	58
1876	2	57	59
1877	0	60	60
1878	2	66	68
1879	0	65	65
1880	2	75	77
1881	1	59	60
1882	2	58	60
1883	1	40	41
1884	3	56	59
1885	0	49	49
1886	0	62	62
1887	0	58	58
1888	0	54	54
1889	2	64	66
1890	2	50	52
Summa:	18	930	948
Andel känd	1,90%		
Andel okänd		98,10%	
Total andel			100,00%

Tabell 16: Fäder 1910–1925

År	Antal barn med känd fader	Antal barn med okänd fader	Det totala antalet barn födda utom ett äktenskap
1910	10	45	55
1911	12	45	57
1912	11	46	57
1913	19	34	53
1914	19	40	59
1915	25	46	71
1916	13	20	33
1917	24	33	57
1918	21	12	33
1919	14	23	37
1920	34	26	60
1921	34	29	63
1922	35	19	54
1923	43	17	60
1924	45	14	59
1925	30	15	45
Summa:	389	464	853
Andel känd	45,60%		
Andel okänd		54,40%	
Total andel			100,00%

Den första perioden 1875–1890 präglades av höga andelar okända fäder i alla de undersökta församlingarna. Under den andra perioden 1910–1925 var andelen barn med kända fäder betydligt högre. Under den andra perioden saknade 61,65% av barnen i Fridlevstads församling en känd fader, vilket kan jämföras med 99,3% under den första perioden. I Rödeby församling under den andra perioden saknade 62,76% av barnen en känd fader, vilket kan jämföras med 98,37% under den första perioden. I Tvings församling under den andra perioden saknade 80% av barnen en känd fader, vilket kan jämföras med 98,68% under den första undersökningsperioden. I Karlskrona stadsförsamling under den andra perioden saknade 54,4% av barnen en känd fader, vilket kan jämföras med 98,1% under den första undersökningsperioden.

Andelen barn med kända fäder 1910–1917 var 3,45% i Tvings församling, 9,71% i Rödeby församling, 31,18% i Fridlevstads församling och 30,09% i Karlskrona stadsförsamling. Under åren 1918–1925 var andelen barn med kända fäder 42,86% i Tvings församling, 67,74% i Rödeby församling, 55% i Fridlevstads församling och 62,29% i Karlskrona stadsförsamling.

6.3. Mödrarnas åldrar 1875–1890 och 1910–1925

Tabellen visar åldern på de kvinnor som födde barn utom ett äktenskap i församlingarna under båda undersökningsperioderna. Rubriken okänd innefattar de mödrar där det inte finns en angiven ålder i födelse- och dopboken. Om det funnits en tydlig hänvisning till en husförhörlängd inom församlingen har skribenten lagt till den åldern som anges i den. I Rödeby församling under period ett finns det inte ett värde som förekommer flest gånger därav kan inte ett typvärde anges.

Tabell 17: Mödrarnas åldrar i de undersökta församlingarna

Ålder	Period 1875–1890				Period 1910–1925			
	Fridlevstad	Rödeby	Tving	Karlskrona stadsförsamling	Fridlevstad	Rödeby	Tving	Karlskrona stadsförsamling
15	-	-	-	-	-	-	-	1
16	-	-	-	4	1	1	1	2
17	3	2	-	8	3	3	2	13
18	5	6	2	18	4	5	4	34
19	6	10	4	28	5	8	4	40
20	9	16	3	54	8	11	8	56
21	15	17	12	56	12	20	11	82
22	20	25	12	58	11	11	18	53
23	17	11	14	55	8	15	9	66
24	22	25	21	64	13	11	12	58
25	10	22	9	67	7	14	9	56
26	23	15	9	51	4	15	12	42
27	12	10	15	53	8	8	9	33
28	7	21	11	49	4	10	3	40
29	12	11	14	40	2	3	8	20
30	8	15	14	35	5	9	3	31
31	9	9	6	36	4	3	5	33
32	7	8	9	37	2	3	2	19
33	8	7	6	27	-	7	1	15
34	5	4	4	28	2	5	3	15
35	10	5	5	16	3	1	1	15
36	6	8	3	28	2	2	2	18
37	7	6	5	25	1	4	-	9
38	4	4	9	19	4	9	3	7
39	2	5	4	12	1	3	3	7
40	6	5	4	12	-	2	2	8
41	5	4	3	10	3	1	2	8
42	5	7	1	9	1	1	1	5
43	-	2	2	5	1	2	-	3
44	1	3	1	4	-	-	1	2
45	3	-	-	5	-	-	1	-
46	-	2	1	-	-	-	-	-
47	1	-	-	-	-	-	1	-
48	-	1	-	-	-	-	-	-
Okänd	26	26	16	25	4	5	3	12
Summa:	274	312	219	938	123	192	144	803
Medelålder	27,98	27,72	28,51	27,51	25,78	26,45	26,23	25,70
Medianålder	26	26	28	26	24	25	25	24
Typålder	26	-	24	25	24	21	22	21

Det kan konstateras att medelåldern i samtliga församlingar var relativt jämn under båda undersökningsperioderna. Det kan däremot konstateras att medelåldern, typåldern såväl som medianåldern under den första perioden var lägre i Fridlevstads församling och i Karlskrona stadsförsamling jämfört med Tvings församling och Rödeby församling. I Tvings församling och i Rödeby församling var medelåldern och medianvärdet lägre under den andra undersökningsperioden medan typvärdet i Rödeby församling inte förekom den första perioden och typvärdet i Tvings församling samma under båda undersökningsperioderna. De olika mätmetoderna i form av medelålder, medianålder och typålder ger en mer nyanserad bild av mödrarnas åldrar. Med undantag från Tvings församling under den första perioden är medianvärdet i alla församlingarna under båda perioderna klart lägre än medelvärde, vilket tyder på att extrema värden förekommer. Typåldern är också klart lägre än medelåldern i samtliga församlingarna under båda undersökningsperioderna. Den tydligaste procentuella skillnaden mellan typåldern och de övriga mätmetoderna urskiljs i Rödeby församling och i Karlskrona stadsförsamling under den andra perioden. Typåldern är 21 år i båda församlingarna medan medianvärdet är 25 år respektive 24 år och medelåldern 26,45 år respektive 25,7 år.

6.4. Mödrarnas yrken

Tabellerna visar det yrke eller den tillhörighet som uppgetts i födelse- och dopböckerna att de oäkta mödrarna hade vid förlossningen. I de fall som inhyses använts i kombination med exempelvis piga så har modern placerats under kategorin piga. Inhyses innebär att personen är inneboende hos någon. Beteckningen inhyses är således inte ett yrke, men samtidigt visar beteckningen kvinnans klasstillhörighet. Det är värt att notera att antalet kvinnor ovan inte är synonymt med antalet barn, då en kvinna kan ha fött tvillingar eller trillingar. De blåmarkerade yrkena hör till arbetarklassyrken, de gula till mellanskiktet, de röda till småborgerlighet och de gröna till bondeklassen.

Tabell 18: Mödrarnas yrken 1875–1890

Period	Fridlevstad		Rödeby		Tving		Karlskrona stadsförsamling	
Yrke/tillhörighet	Antal	Procent	Antal	Procent	Antal	Procent	Antal	Procent
Arbetardotter	0	0,00%	1	0,37%	0	0,00%	7	1,03%
Backstugobodotter	2	0,79%	0	0,00%	0	0,00%	0	0,00%
Banvaktsdotter	2	0,79%	1	0,37%	0	0,00%	0	0,00%
Båtsmansdotter	5	1,98%	1	0,37%	1	0,49%	0	0,00%
Bonedotter	16	6,32%	19	7,12%	13	6,34%	0	0,00%
Fabriksarbeterska	0	0,00%		0,00%	0	0,00%	6	0,88%
Gårdmansdotter	0	0,00%	3	1,12%	0	0,00%	1	0,15%
Hemmansägaredotter	0	0,00%	2	0,75%	0	0,00%	0	0,00%
Hemmansägarinna	1	0,40%	1	0,37%	0	0,00%	0	0,00%
Hushållerska	0	0,00%	0	0,00%	0	0,00%	3	0,44%
Inhyses	32	12,65%	54	20,22%	24	11,71%	1	0,15%
Kokerska	0	0,00%	0	0,00%	0	0,00%	2	0,29%
Mamsell	1	0,40%	0	0,00%	0	0,00%	1	0,15%
Marinsoldatsdotter	0	0,00%	0	0,00%	0	0,00%	7	1,03%
Mejerska	1	0,40%	1	0,37%	0	0,00%	0	0,00%
Murardotter	0	0,00%	0	0,00%	0	0,00%	2	0,29%
Målardotter	1	0,40%	0	0,00%	1	0,49%	0	0,00%
Piga	179	70,75%	174	65,17%	159	77,56%	612	89,74%
Sjömansdotter	0	0,00%	0	0,00%	0	0,00%	5	0,73%
Skomakardotter	1	0,40%	0	0,00%	0	0,00%	4	0,59%
Skräddardotter	1	0,40%	0	0,00%	1	0,49%	2	0,29%
Smeddotter	1	0,40%	0	0,00%	0	0,00%	2	0,29%
Snickaredotter	0	0,00%	0	0,00%	1	0,49%	3	0,44%
Sömmerska	1	0,40%	0	0,00%	0	0,00%	8	1,17%
Timmermansdotter	1	0,40%	0	0,00%	0	0,00%	9	1,32%
Tornväktardotter	0	0,00%	0	0,00%	0	0,00%	4	0,59%
Torpardotter	8	3,16%	10	3,75%	5	2,44%	3	0,44%
Summa	253	100%	267	100%	205	100%	682	100%

*Blått= Arbetarklass. Gult= Mellanskiktet. Rött= Småborgerlighet. Grönt= Bondeklass.

Det förekom att mödrarna inte hade en yrkesbeteckning utan betecknades exempelvis som ogift, som änka eller som hustru. I Fridlevstad församling tillkommer 19 mödrar utan yrkesbeteckning, i Rödeby församling tillkommer 42 kvinnor utan yrkesbeteckning, i Tving församling tillkommer 14 kvinnor utan yrkesbeteckning och i stadsförsamlingen tillkommer 198 kvinnor utan yrkesbeteckning. Det förekom även att mödrar saknades; I Fridlevstadsförsamling var två mödrar okända, i Rödeby församling var två mödrar okända och i stadsförsamlingen var 46 mödrar okända. Det förekom även övriga yrken som inte räknas in då det enbart var en kvinna som tillhörde respektive yrke. I Rödeby församling hade en kvinna ett övrigt yrke och i stadsförsamlingen var det 12 kvinnor som hade ett övrigt yrke.

Tabell 19: Mödrarnas klasstillhörigheter i respektive församling 1875–1890

Klasstillhörighet	Fridlevstad	Rödeby	Tving	Karlskrona stadsförsamling
Arbetarklass	222 (87,75%)	234 (87,64%)	186 (90,73%)	667 (97,8%)
Bondeklass	17 (6,72%)	22 (8,24%)	13 (6,34%)	-
Mellanskikt	6 (2,37%)	1 (0,37%)	1 (0,49%)	12 (1,76%)
Småborgerlighet	8 (3,16%)	10 (3,75%)	5 (2,44%)	3 (0,44%)

I tabellen kan det utläsas att den dominerande klasstillhörigheten i samtliga församlingar är arbetarklassen. Bondeklassen förekommer i landsbygdsförsamlingarna, vilket kan kopplas till sockenkaraktären. Likaså att småborgerligheten är vanligast i landsbygdsförsamlingarna, eftersom torpardöttrarna (som är överrepresenterade i landsbygdsförsamlingarna jämfört med i stadsförsamlingen) kan kopplas till sockenkaraktärerna. Det faktum att mellanskiktet är vanligast i Fridlevstad och Karlskrona stad kan kopplas till flottan i Karlskrona. I Fridlevstad är det beteckningen båtsmansdotter som är dominerande inom mellanskiktet. Det kan förklaras av att bönder i Fridlevstad fått i uppdrag att tillgodose båtsmän med mark där båtsmanstorp skulle kunna byggas. Båtsmännen var kopplade till flottan i Karlskrona. I Rödeby och Tving är det också båtsmansdöttrar som kan kopplas till mellanskiktet. I Karlskrona stadsförsamling är det mödrar som hade en fader som arbetade inom marinen som dominerar inom mellanskiktet.

Tabell 20: Sammanslagning av mödrarnas klasstillhörigheter 1875–1890

Klasstillhörighet	Antal/Andel
Arbetarklass	1309 (93,03%)
Bondeklass	52 (3,7%)
Mellanskikt	20 (1,42%)
Småborgerlighet	26 (1,85%)

Vid en sammanslagning av mödrarnas klasstillhörighet är arbetarklassen vanligast. Då det inte var någon av mödrarna i stadsförsamlingen som tillhörde bondeklassen kan det förklara varför den totala andelen mödrar tillhörande bondeklassen är låg. I staden förekom inte småborgerlighet, vilket förklarar den låga totala andelen. Andelen mödrar tillhörande mellanskiktet var betydligt lägre i Rödeby församling och i Tvings församling jämfört med de andra församlingarna, vilket förklarar att den totala andelen personer tillhörande mellanskiktet är låg.

Tabell 21: Mödrarnas yrken 1910–1925

Yrke/tillhörighet	Fridlevstad		Rödeby		Tving		Karlskrona stadsförsam- ling	
	Antal	Procent	Antal	Procent	Antal	Procent	Antal	Procent
Arbeterska	0	0,00%	0	0,00%	59	46,09%	4	0,87%
Bageriarbeterska	0	0,00%	0	0,00%	0	0,00%	2	0,43%
Boktryckeriarbeterska/boktryckerielev	0	0,00%	0	0,00%	0	0,00%	2	0,43%
Bondedotter	7	8,64%	0	0,00%	7	5,47%	0	0,00%
Cigarrarbeterska	0	0,00%	0	0,00%	0	0,00%	3	0,65%
Diskerska	0	0,00%	0	0,00%	0	0,00%	4	0,87%
Fabriksarbeterska	1	1,23%	0	0,00%	0	0,00%	32	6,94%
Handelsbiträde/butiksbiträde/affärsbiträde	0	0,00%	0	0,00%	0	0,00%	15	3,25%
Handelsidkerska	0	0,00%	0	0,00%	0	0,00%	4	0,87%
Hembiträde	0	0,00%	0	0,00%	1	0,78%	2	0,43%
Hemmadotter	1	1,23%	5	5,21%	2	1,56%	2	0,43%
Hemmansägare	0	0,00%	2	2,08%	0	0,00%	0	0,00%
Hemmansägaredotter	8	9,88%	13	13,54%	4	3,13%	2	0,43%
Hushållerska	5	6,17%	3	3,13%	2	1,56%	26	5,64%
Husägare	1	1,23%	1	1,04%	0	0,00%	0	0,00%
Inhyses	2	2,47%	2	2,08%	0	0,00%	0	0,00%
Jordbruksarbeterska	2	2,47%	0	0,00%	18	14,06%	0	0,00%
Jungfru	17	20,99%	0	0,00%	0	0,00%	0	0,00%
Kassörska	0	0,00%	0	0,00%	0	0,00%	4	0,87%
Kokerska/kokerska elev	0	0,00%	0	0,00%	2	1,56%	5	1,08%
Köksbiträde	1	1,23%	0	0,00%	0	0,00%	3	0,65%
Mejerska	0	0,00%	0	0,00%	1	0,78%	1	0,22%
Metallarbeterska	0	0,00%	0	0,00%	0	0,00%	4	0,87%
Mjölkhandlerska	0	0,00%	0	0,00%	0	0,00%	2	0,43%
Piga	15	18,52%	62	64,58%	9	7,03%	9	1,95%
Servitris	0	0,00%	0	0,00%	0	0,00%	7	1,52%
Smeddotter	1	1,23%	1	1,04%	0	0,00%	0	0,00%
Stickerska	1	1,23%	0	0,00%	0	0,00%	2	0,43%
Strykerska	0	0,00%	0	0,00%	0	0,00%	5	1,08%
Sömmerska	0	0,00%	0	0,00%	1	0,78%	38	8,24%
Tjänarinna	15	18,52%	5	5,21%	18	14,06%	257	55,75%
Tobaks/cigarettfabriksarbeterska	0	0,00%	0	0,00%	0	0,00%	2	0,43%
Torpardotter	2	2,47%	2	2,08%	2	1,56%	0	0,00%
Tvätterska	0	0,00%	0	0,00%	1	0,78%	20	4,34%
Understödsdagare	1	1,23%	0	0,00%	0	0,00%	2	0,43%
Uppasserska	0	0,00%	0	0,00%	0	0,00%	2	0,43%
Åbodotter	1	1,23%	0	0,00%	1	0,78%	0	0,00%
Summa	81	100%	96	100%	128	100%	461	100%

* Blått= Arbetarklass. Gult= Mellanskiktet. Rött= Småborgerlighet. Grönt= Bondeklass. Det förekom att mödrarna inte hade en yrkesbeteckning utan betecknades exempelvis som ogift, som änka eller som hustru. I Fridlevstad församling tillkommer 34 mödrar utan yrkesbeteckning, i Rödeby församling tillkommer 93 mödrar utan yrkesbeteckning, i Tving församling tillkommer 13 mödrar utan yrkesbeteckning och i stadsförsamlingen tillkommer 320 mödrar utan yrkesbeteckning. I Stadsförsamlingen tillkommer nio mödrar som är angivna som okända och i Fridlevstadsförsamling tillkommer två okända mödrar. Det förekom även yrken som enbart en person utövade. I Fridlevstadsförsamling tillkommer sex mödrar med enskilda yrken, i Rödeby församling tillkommer 3 mödrar med enskilda yrken, i Tving församling tillkommer tre mödrar med enskilda yrken och i stadsförsamlingen tillkommer 13 mödrar med enskilda yrken.

Tabell 22: Mödrarnas klasstillhörigheter i respektive församling 1910–1925

Klasstillhörighet	Fridlevstad	Rödeby	Tving	Karlskrona stadsförsamling
Arbetarklass	44 (54,32%)	73 (76,04%)	112 (87,5%)	442 (96,93%)
Bondeklass	17 (21%)	20 (20,83%)	14 (10,94%)	4 (0,88%)
Mellanskikt	17 (21%)	-	-	4 (0,88%)
Småborgerlighet	3 (3,7%)	3 (3,13%)	2 (1,59%)	6 (1,32%)

I tabellen kan det utläsas att den dominerande klasstillhörigheten är arbetarklass. Den näst vanligaste klasstillhörigheten i Rödeby och Tving är bondeklassen medan mellanskiktet och bondeklassen är lika stora i Fridlevstad. Då arbetarklassen är klart dominerande i stadsförsamlingen är andelen personer kopplade till övriga klasstillhörigheter låg. Att bondeklassen är vanligare i Fridlevstad, Rödeby och Tving är naturligt då det är landsbygdsförsamlingar. Den höga andelen personer tillhörande arbetarklassen i stadsförsamlingen kan förklaras av att det fanns fler arbetaryrken representerade där. Det är möjligt att kvinnor till följd av industrialisering flyttat från landsbygdsförsamlingarna och in till staden för att söka arbeten där. Dessa kvinnor skulle exempelvis kunna vara döttrar till torpare, men om de fått arbete som exempelvis fabriksarbeterska så är det den yrkesbeteckningen som anges som deras sysselsättning i de födelse- och dopböcker som undersökts.

Tabell 23: Sammanslagning av mödrarnas klasstillhörighet 1910–1925

Klasstillhörighet	Antal/Andel
Arbetarklass	671 (88,41%)
Bondeklass	55 (7,23%)
Mellanskikt	21 (2,76%)
Småborgerlighet	14 (1,84%)

Vid en sammanslagning av församlingarna är andelen mödrar tillhörande arbetarklassen fortsatt högst. Andelen personer tillhörande bondeklassen minskar om man jämför med landsbygdsförsamlingarna, vilket beror på att andelen mödrar i stadsförsamlingen tillhörande bondeklassen är låg. Andelen personer tillhörande mellanskiktet är lågt, vilket beror på att andelen personer tillhörande mellanskiktet i Rödeby och Tving var noll och att andelen var låg i stadsförsamlingen. Det är således enbart i Fridlevstad som andelen är relativt hög, vilket kan kopplas till yrkesbeteckningen jungfru.

6.5 Fädernas yrken

När det gäller fädernas yrkesbeteckningar är det viktigt att vara medveten om att manliga yrkestitlar i kyrkböcker inte alltid överensstämmer den faktiska yrkesutövningen, vilket är en identifierad felkälla.¹⁰⁶ Tabellerna visar antalet och andelen fäder knutna till respektive yrke eller klass under undersökningsperioderna. Under den första perioden är enbart ett fåtal fäder kända. Under den andra perioden är andelen noterade fäder högre. Under den andra perioden har de yrken som enbart förekommer en gång totalt i församlingarna placerats under övrigt. Anledningen till det är att en yrkeskoppling inte är tillräckligt för att man ska kunna dra någon koppling mellan fenomenet och yrket. I den första perioden hade en sådan inledning resulterat i att nästan alla yrkena placerats under övrigt och av den anledningen redovisas samtliga yrken under den perioden. Tabellerna som visar fädernas yrken är färgkodade där blå markering innebär att den eller de tillhör arbetarklassen, gul att den eller de tillhör mellanskiktet, röd att den eller de tillhör småborgerligheten och grön att den eller de tillhör bondeklassen.

---

¹⁰⁶ Maria, Ågren. Källkritik I Martin Gustavsson & Yvonne Svanström (red.), Metod: guide för historiska studier, Studentlitteratur, Lund, 2018, 43ff.

Tabell 24: Fädernas yrken 1875–1890

Yrke	Fridlevstad	Rödeby	Tving	Karlskrona stadsförsamling
Torpäre	1 (50%)	-	-	-
Nattman	1 (50%)	-	-	-
Båtsman	-	1 (33,33%)	-	-
Dräng	-	1 (33,33%)	-	-
Stationsinspektör	-	1 (33,33%)	-	-
Sågare	-	-	1 (33,33%)	-
Mjöltnare	-	-	1 (33,33%)	-
Bonde	-	-	1 (33,33%)	-
Vagnsmörjare	-	-	-	1 (11,1%)
Sjöman	-	-	-	2 (22,2%)
Skådespelare	-	-	-	1 (11,1%)
Skomakargesäll	-	-	-	1 (11,1%)
Handelsagent	-	-	-	1 (11,1%)
Arbetare	-	-	-	1 (11,1%)
Handlande	-	-	-	1 (11,1%)
Brandsoldat	-	-	-	1 (11,1%)
Totalt	2	3	3	9

*Blått= Arbetarklass. Gult= Mellanskiktet. Rött= Småborgerlighet. Grönt= Bondeklass.

Tabell 25: Fädernas klasstillhörigheter i respektive församling 1875–1890

Klasstillhörighet	Fridlevstad	Rödeby	Tving	Karlskrona stadsförsamling
Arbetarklass	1 (50%)	-	1 (33,33%)	6 (66,66%)
Bondeklass	-	1 (33,33%)	1 (33,33%)	-
Mellanskikt	-	2 (66,66%)	-	2 (22,22%)
Småborgerlighet	1 (50%)	-	1 (33,33%)	1 (11,11%)

Arbetarklassen är under undersökningsperioden vanligast i stadsförsamlingen. I Rödeby är i stället mellanskiktet störst. I Fridlevstad är arbetarklass och småborgerlighet lika stora. I Tving är fördelningen jämn mellan arbetarklass, bondeklass och småborgerlighet. Antalet kända fäder med yrkesbeteckningar är dock få, vilket innebär att den statistiska tillförlitligheten kan ifrågasättas.

Tabell 26: Sammanslagning av fädernas klasstillhörigheter 1875–1890

Klasstillhörighet	Antal/andel
Arbetarklass	8 (47,06%)
Bondeklass	2 (11,76%)
Mellanskikt	4 (23,53%)
Småborgerlighet	3 (17,65%)

Klasstillhörigheten i församlingarna skiljer sig åt betydligt, vilket beror på att antalet kända fäder med angivna yrkesbeteckningar är få. Den sammanslagna tabellen av fädernas klasstillhörighet är således tillförlitligare än den tabell som behandlar respektive församling för sig. Antalet kända fäder med yrkesbeteckningar är dock fortsatt få, vilket innebär att den statistiska tillförlitligheten och undersökningens generaliserbarhet kan ifrågasättas.

Tabell 27: Fädernas yrken 1910–1925

Yrke/tillhörighet	Fridlev- stad		Rödeby		Tving		Karlskrona stadsför- samling	
	Antal	Procent	Antal	Procent	Antal	Procent	Antal	Procent
Agent	0	0,00%	1	1,96%	0	0,00%	1	0,33%
Arbetare	2	7,14%	15	29,41%	5	17,86%	9	3,01%
Bagare/Bageriarbetare/Bagerimästare	0	0,00%	1	1,96%	1	3,57%	5	1,67%
Bleckslagare	0	0,00%	0	0,00%	0	0,00%	3	1,00%
Bokhållare	0	0,00%	0	0,00%	0	0,00%	2	0,67%
Bryggeriarbetare	0	0,00%	0	0,00%	0	0,00%	2	0,67%
Charkuterimästare/ charkuteriarbetare/ charkuterist	0	0,00%	0	0,00%	0	0,00%	4	1,34%
Chaufför	0	0,00%	1	1,96%	1	3,57%	3	1,00%
Daglönare	1	3,57%	0	0,00%	0	0,00%	30	10,03%
Dräng	4	14,29%	3	5,88%	1	3,57%	3	1,00%
Eldare	0	0,00%	2	3,92%	0	0,00%	13	4,35%
Elektriker	0	0,00%	0	0,00%	0	0,00%	3	1,00%
Elmontör	0	0,00%	0	0,00%	0	0,00%	2	0,67%
Expressbud	0	0,00%	0	0,00%	0	0,00%	2	0,67%
Förråds/lagerbiträde	0	0,00%	1	1,96%	0	0,00%	1	0,33%
Garvare	0	0,00%	0	0,00%	0	0,00%	2	0,67%
Gjutare	0	0,00%	0	0,00%	0	0,00%	2	0,67%
Grovarbetare	0	0,00%	0	0,00%	0	0,00%	9	3,01%
Hemmsägare	5	17,86%	8	15,69%	5	17,86%	0	0,00%
Jordbruksarbetare	0	0,00%	0	0,00%	9	32,14%	1	0,33%
Järnarbetare	0	0,00%	0	0,00%	0	0,00%	3	1,00%
Järmsvarvare	0	0,00%	0	0,00%	0	0,00%	3	1,00%
Järnvägsarbetare	1	3,57%	1	1,96%	1	3,57%	0	0,00%
Järnvägstjänsteman	1	3,57%	0	0,00%	0	0,00%	1	0,33%
Kakelugnsmakare	0	0,00%	0	0,00%	0	0,00%	2	0,67%
Konditor	0	0,00%	0	0,00%	0	0,00%	3	1,00%
Kontorist	0	0,00%	0	0,00%	0	0,00%	3	1,00%
Korpral	1	3,57%	2	3,92%	2	7,14%	41	13,71%
Kronovarvsarbetare/mästare	0	0,00%	0	0,00%	0	0,00%	2	0,67%
Kusk	0	0,00%	0	0,00%	0	0,00%	4	1,34%
Kustartillerist	0	0,00%	0	0,00%	0	0,00%	4	1,34%
Lagerbokhållare	0	0,00%	0	0,00%	0	0,00%	2	0,67%
Lantbrukare	0	0,00%	0	0,00%	0	0,00%	2	0,67%
Lägenhetsägare	1	3,57%	1	1,96%	0	0,00%	0	0,00%
Maskinarbetare	1	3,57%	0	0,00%	0	0,00%	4	1,34%
Maskinist	1	3,57%	2	3,92%	0	0,00%	4	1,34%
Murare	1	3,57%	0	0,00%	0	0,00%	6	2,01%
Musikkorpral	0	0,00%	0	0,00%	0	0,00%	2	0,67%
Målare	1	3,57%	0	0,00%	0	0,00%	7	2,34%
Plåtslagare	0	0,00%	0	0,00%	0	0,00%	3	1,00%
Reparatör	0	0,00%	0	0,00%	0	0,00%	4	1,34%
Sergeant	0	0,00%	0	0,00%	0	0,00%	2	0,67%
Sjöman	0	0,00%	2	3,92%	0	0,00%	36	12,04%
Skomakare/ skomakararbetare	2	7,14%	0	0,00%	0	0,00%	1	0,33%
Skrädderiarbetare/ skrädderimästare	0	0,00%	0	0,00%	0	0,00%	2	0,67%
Slaktare/slakthusarbetare/slakteriarbetare	1	3,57%	0	0,00%	0	0,00%	4	1,34%
Smedarbetare	0	0,00%	0	0,00%	1	3,57%	1	0,33%
Stuveriarbetare	1	3,57%	1	1,96%	0	0,00%	0	0,00%
Snickare	1	3,57%	2	3,92%	0	0,00%	7	2,34%
Stationskarl	1	3,57%	1	1,96%	0	0,00%	0	0,00%
Stensättare	0	0,00%	0	0,00%	0	0,00%	3	1,00%
Studerande	0	0,00%	0	0,00%	0	0,00%	2	0,67%
Torpare	1	3,57%	6	11,76%	0	0,00%	0	0,00%
Träarbetare	0	0,00%	0	0,00%	0	0,00%	2	0,67%
Trädgårdsarbetare	0	0,00%	0	0,00%	0	0,00%	2	0,67%
Typograf	0	0,00%	0	0,00%	0	0,00%	3	1,00%
Underofficer	0	0,00%	0	0,00%	1	3,57%	3	1,00%
Underofficerskorpral	0	0,00%	0	0,00%	0	0,00%	9	3,01%
Vaktmästare	0	0,00%	0	0,00%	0	0,00%	2	0,67%
Varvsarbetare	1	3,57%	1	1,96%	1	3,57%	21	7,02%
Verkmästare	0	0,00%	0	0,00%	0	0,00%	2	0,67%
Summa	28	100%	51	100%	28	100%	299	100%

* Blått= Arbetarklass. Gult= Mellanskiktet. Rött= Småborgerlighet. Grönt= Bondeklass. I Fridlevstad tillkommer nio fäder med övrigt yrke, i Rödeby tillkommer 12 fäder med övrigt yrke, i Tving tillkommer en fader med övrigt yrke och i stadsförsamlingen tillkommer 66 fäder med övrigt yrke. Dessa har inte räknats med i totalen ovan och är inte medräknade i tabellerna som behandlar fädernas klasstillhörighet.

Tabell 28: Fädernas klasstillhörigheter i respektive församling 1910–1925

Klasstillhörighet	Fridlevstad	Rödeby	Tving	Karlskrona stadsförsamling
Arbetarklass	19 (67,86%)	33 (64,71%)	20 (71,43%)	224 (74,92%)
Bondeklass	5 (17,86%)	8 (15,68%)	5 (17,86%)	2 (0,67%)
Mellanskikt	2 (7,14%)	2 (3,92%)	3 (10,71%)	73 (24,41%)
Småborgerlighet	2 (7,14%)	7 (13,73%)	0 (0%)	0 (0%)

Under den andra perioden är antalet och andelen kända fäder betydligt högre, vilket innebär att den statistiska tillförlitligheten är högre. Andelen fäder tillhörande arbetarklassen är högst i stadsförsamlingen. Det kan förklaras av att andelen fäder tillhörande bondeklassen är liten, vilket beror på församlingens karaktär. I stadsförsamlingen är även andelen fäder tillhörande mellanskiktet högst, vilket till stor del kan förklaras av att det fanns en militärnärvaro i stadsförsamlingen. De fäder som arbetade inom militären, som exempelvis korpral eller kustartillerist tillhör mellanskiktet. I de övriga församlingarna var andelen fäder tillhörande militären lägre, vilket resulterat i en lägre andel fäder tillhörande mellanskiktet i de församlingarna. Andelen personer tillhörande småborgerligheten är högst i Rödeby församling och näst högst i Fridlevstads församling. Inget av yrkena tillhörande den småborgerliga klassen förekommer i Tving eller i stadsförsamlingen. Det är dock möjligt att personer tillhörande dessa klasser förekommer bland de övriga yrkena som inte representeras i tabellen, vilket är en identifierad felkälla.

Tabell 29: Sammanslagning av fädernas klasstillhörigheter 1910–1925

Klasstillhörighet	Antal/andel
Arbetarklass	296 (73,09%)
Bondeklass	20 (4,94%)
Mellanskikt	80 (19,75%)
Småborgerlighet	9 (2,22%)

Andelen personer tillhörande bondeklassen sjunker vid en sammanräkning, vilket beror på att andelen fäder tillhörande bondeklassen är låg i stadsförsamlingen. Andelen personer tillhörande mellanskiktet är lägre i landsbygdsförsamlingarna än i stadsförsamlingen, vilket resulterar i en låg andel totalt sett. Småborgerligheten är noll i Tving och Karlskrona, vilket förklarar att den totala andelen är låg.

Sammanfattning

Under den första perioden var andelen barn födda utom äktenskap högst i Fridlevstad. Andelen dödfödda äkta barn och oäkta barn var högst i Karlskrona stadsförsamling. Andelen barn födda utanför äktenskap under den andra perioden var högst i Karlskrona stadsförsamling. Andelen dödfödda äkta barn var högst i Rödeby medan andelen dödfödda oäkta barn var högst i Tving. Andelen kända fäder var obetydlig under den första undersökningsperioden medan andelen kända fäder under den andra perioden var betydligt högre. De ogifta mödrarnas åldrar sjönk mellan undersökningsperioderna. När det gäller mödrarnas yrken och klass-tillhörighet kan det fastslås att andelen mödrar tillhörande arbetarklassen var högst i alla församlingarna under båda undersökningsperioderna. Fädernas dominerande klasstillhörighet under den första perioden varierade mellan församlingarna, vilket kan förklaras av att antalet fäder per församling var litet. Vid en sammanräkning av församlingarna tillhör flest arbetarklassen. Under den andra perioden är det i samtliga församlingarna arbetarklassen som dominerar samtidigt är andelen fäder tillhörande mellanskiktet under båda perioderna betydligt högre än andelen kvinnor tillhörande mellanskiktet under perioderna.

7. Analys och diskussion

Under denna rubrik analyseras det empiriska resultatet samtidigt som församlingarnas resultat jämförs med varandra. Därutöver görs kopplingar mellan denna studie och tidigare forskning. Slutligen tillämpas vetenskapliga teoretiska utgångspunkter.

Utomäktenskapliga barn

Födelsefrekvensen av barn utom ett äktenskap varierade mellan olika delar av landet. Födelsefrekvensen av oäkta barn var färre i de inre och västra delarna av Götalands landsbygd. Födelsefrekvensen av barn födda utom ett äktenskap var desto fler i Mellansverige, Skåne och Blekinge. Födelsefrekvensen av barn födda utom ett äktenskap var högre i stora och medelstora städer jämfört med landsbygden.¹⁰⁷ Andelen födda oäkta barn i Sverige var enligt Statistiska centralbyrån 10,5% 1870; 10,3% 1880; 11,6% 1890; 14,4% 1910; 15,8% 1920 och 11,8% 1930.¹⁰⁸

Andelen utomäktenskapliga födslar under perioden 1875–1890 var i alla församlingarna förutom i Tvings församling högre än de värden som anges för Sverige som helhet 1870, 1880

---

¹⁰⁷ Ohlander & Strömberg, *Tusen svenska kvinnoår: svensk kvinnohistoria från vikingatid till nutid*, 122.

¹⁰⁸ Svensson, *En skamfläck för den svenska dygden: En kvantitativ studie av oäkta barnafödande i tre församlingar i nuvarande Karlskrona kommun*, 3.

och 1890. Andelen barn födda utom äktenskap i Tvings församling, Rödeby församling och Fridlevstads församling under perioden 1910–1925 var lägre än genomsnittet för Sverige under 1910 och 1920. Om andelarna jämförs med genomsnittet i Sverige 1930 så var andelen oäkta födselar däremot högre i de undersökta församlingarna. I Karlskrona stadsförsamling var andelen oäkta barn högre än genomsnittet 1910, 1920 och 1930. Denna studies resultat säger således delvis emot tidigare forskning där Blekinge pekats ut som ett område med en högre andel utomäktenskapliga barn.

I denna studies församlingar föddes det under den första perioden 1875–1890 högst andel oäkta barn i Fridlevstads församling 15,77%, vilket är den högsta andelen barn födda utanför äktenskap under båda undersökningsperioderna. I Rödeby församling föddes 13,19% utanför äktenskap, i Karlskrona stadsförsamling 12,99% och i Tvings församling 9,5%. Ohlander och Strömberg lyfter fram att den sociala kontrollen troligen var sträng i områden med en låg andel barn födda utanför äktenskapet. Det är således möjligt att den sociala kontrollen var strängare i Tvings församling än i exempelvis Rödeby församling.

Under den andra perioden 1910–1925 föddes högst andel oäkta barn i Karlskrona stadsförsamling 15,46% därefter kommer Rödeby församling med 13,34%, Tvings församling med 13,28% och Fridlevstads församling med 12,1%. Andelen utomäktenskapliga födselar ökade således mellan undersökningsperioderna i alla församlingar förutom Fridlevstads. En möjlig förklaring till att den utomäktenskapliga födseln ökade kraftigt i Tvings församling mellan undersökningsperioderna är Nättraby-Alnaryd-Älmeboda järnvägslinje invigdes 1895. Det kan ha resulterat i en ökad rörlighet för både kvinnor och män, vilken resulterat i en minskad social kontroll. Den ökade andelen utomäktenskapliga födselar i Karlskrona stadsförsamling skulle precis som i Tvings fall möjligen kunna förklaras av ett utbyggt järnvägsnät då det blev möjligt att åka tåg från Karlskrona till Malmö och att det 1905 blev enklare att resa längre från Karlskrona, eftersom antalet tågbyten minskades till följd av en sammanslagning av järnvägsbolag. Även i Rödeby fanns det järnvägskopplingar då tåget som gick mellan Karlskrona och Växjö passerade Rödeby. Samtidigt var denna färdigställd redan 1874, vilket innebär att sträckan var trafikerad under hela perioden 1875–1890.

Den inre sociala kontrollen inom församlingarna kan till följd av en förändrad samhällssyn ha förändrats mellan undersökningsperioderna. Samtidigt kan det noteras att det för ogifta mödrar fanns större möjligheter att försörja sig själv och barnet eller barnen jämfört med tidigare. Det i sig kan ha inneburit att det för ogifta mödrar inte var lika skrämmande att bli gravid. Frykman betonade att en majoritet av de ogifta mödrarna arbetade som pigor under 1800-talet och att det fanns en risk att pigorna avskedades för att de inte skulle dra skam över

husbonden och hans eventuella familj. I denna studie var exempelvis andelen ogifta mödrar anställda inom fabriksindustrin högre under den andra perioden än under den första. Det är möjligt att skammen inte påverkade fabriksägare i lika hög grad som den drabbade en husbonde och hans familj. Samtidigt kan en fabriksägare haft större ekonomiska incitament för att avskeda en gravid kvinna än vad exempelvis en bonde hade.

Under den andra perioden föddes det färre barn i samtliga församlingar, vilket innebär att ett oäkta barn påverkar den procentuella statistiken mer än vad det gjorde under den första perioden, vilket är en möjlig förklaring till den ökade procentuella andelen.

Svensson studerade andelen utomäktenskapliga födslar i Karlskrona stadsförsamling under perioden 1861–1865, 1890–1900 och 1930–1935.¹⁰⁹ I denna studie undersöks Karlskrona stadsförsamling 1875–1890 och 1910–1925, vilket gör det möjligt att komparera andelen utomäktenskapliga födslar i församlingen över en längre tidsperiod.

I Karlskrona stadsförsamling under perioden 1861–1865 var andelen utomäktenskapliga barn 15,7%, 1890–1900 var andelen utomäktenskapliga barn 14,3% och 1930–1935 var andelen utomäktenskapliga barn 17,4%.¹¹⁰ Under de år som undersökts i denna studie var andelen utomäktenskapliga barn i Karlskrona stadsförsamling 1875–1890 12,99% och 1910–1925 var andelen 15,46%. Andelen utomäktenskapliga barn minskade således mellan 1861–1865 och 1875–1890, men därefter ökade andelen utomäktenskapliga barn nästkommande undersökningsperioder.

Under undersökningsperioden 1875–1890 kan det inte göras någon tydlig åtskillnad mellan förekomsten av fenomenet i landsbygdskommunerna Rödeby, Tving och Fridlevstad i jämförelse med stadsförsamlingen. Under perioden 1910–1925 är andelen födda oäkta barn 2,12–3,36 procentenheter vanligare i stadsförsamlingen. Till skillnad från Svenssons studie är det således möjligt att urskilja en skillnad mellan stad och landsbygd under en av undersökningsperioderna.

---

¹⁰⁹ Svensson, *En skamfläck för den svenska dygden: En kvantitativ studie av oäkta barnafödande i tre församlingar i nuvarande Karlskrona kommun*, 31.

¹¹⁰ Svensson, *En skamfläck för den svenska dygden: En kvantitativ studie av oäkta barnafödande i tre församlingar i nuvarande Karlskrona kommun*, 31.

Dödfödda utomäktenskapliga barn och dödfödda inomäktenskapliga barn

I Sverige som helhet var enligt Statistiska centralbyrån 3,0% av de äkta barnen dödfödda 1870; 2,8 procent 1880; 2,4% 1890; 2,2% 1910; 2,1% 1920 och 2,6% 1930. I Sverige som helhet var enligt statistiska centralbyrån 4,2% av de oäkta barnen dödfödda 1870; 3,4% 1880; 3,1% 1890; 3% 1910; 2,8% 1920 och 2,9% 1930.¹¹¹

Andelen äkta dödfödda barn under den första perioden var högst i Karlskrona stadsförsamling 3,29% därefter kommer Tvings församling med 2,77%, Rödeby församling med 2,67% och Fridlevstads församling med 2,1%.

Andelen oäkta dödfödda barn under den första perioden var högst i Karlskrona stadsförsamling 3,67% därefter kommer Fridlevstads församling med 3,15%, Tvings församling med 3,07% och Rödeby församling med 1,95%. En möjlig förklaring till varför andelen dödfödda oäkta barn var lägre i Rödeby församling skulle kunna vara att andelen pigor var lägre där än i de övriga församlingarna. Frykman lyfte fram att ogifta mödrar förväntades arbeta lika hårt som innan graviditeten om de arbetade inom jordbruket, vilket riskerade att leda till att barnet skadades. Samtidigt var andelen ogifta mödrar som betecknades som inhyses högre i Rödeby församling än i de övriga församlingarna och det är möjligt att dessa var inhysta på exempelvis en bondgård. Den församling med den största skillnaden i procentenheter mellan antalet dödfödda äkta respektive oäkta barn var Fridlevstadsförsamling där det var 1,05 procentenheter fler dödfödda oäkta barn jämfört med dödfödda äkta barn. En möjlig förklaring är samma som ovan: att ogifta mödrar till skillnad från gifta mödrar förväntades anstränga sig lika hårt som innan graviditeten.

Under den andra perioden föddes det färre antal barn i samtliga församlingar, vilket innebär att ett oäkta barn påverkar den procentuella statistiken mer än under den första perioden, vilket läsaren bör vara medveten om. Andelen äkta dödfödda barn under den andra perioden var högst i Rödeby församling 2,91% därefter kommer Karlskrona stadsförsamling med 2,85%, Fridlevstads församling med 2,6% och Tvings församling med 2,32%. Andelen oäkta dödfödda barn under den andra perioden var högst i Tvings församling med 4,83% därefter kommer Karlskrona stadsförsamling med 2,92%, Rödeby församling med 2,55% och Fridlevstads församling med 0,79%. Den största skillnaden i procentenheter mellan äkta och oäkta dödfödda barn förekom i Tvings församling där det var 2,5 procentenheter fler dödfödda barn bland de oäkta barnen.

---

¹¹¹ Svensson, *En skamfläck för den svenska dygden: En kvantitativ studie av oäkta barnafödande i tre församlingar i nuvarande Karlskrona kommun*, 26.

Svenssons studie behandlar Karlskrona stadsförsamling, Lösens församling och Kristianopels församling under undersökningsperioderna 1861–1865, 1890–1900 och 1930–1935. I Svenssons studie är den högsta andelen av de oäkta barnen dödfödda på landsbygden och inte i staden, vilket Svensson lyfter fram går emot Irene Artéus resultat i avhandlingen *Kvinnorna som blev över: ensamstående stadskvinnor under 1800-talets första hälft - fallet Västerås*.¹¹² En möjlig förklaring som Svensson lyfter till att andelen dödfödda barn är högre på landsbygden i hennes studie är att kvinnornas arbeten på landsbygden var mer fysiskt krävande än de i staden. Det kan kopplas till Frykmans undersökning där ogifta mödrar till skillnad från gifta mödrar fortsatt förväntades utföra tyngre sysslor. I denna undersökning är andelen ”oäkta” dödfödda barn högst i Tving under den andra perioden, vilket sammanfaller med en högre andel kvinnor med yrkesbeteckningen arbeterska och jordbruksarbeterska. Samtidigt var antalet dödfödda ”oäkta” barn detsamma under period ett och två.

I denna undersökning var det under perioden 1875–1890 högst andel dödfödda ”oäkta” barn i Karlskrona stadsförsamling och under perioden 1910–1925 var näst högst andel ”oäkta” barn dödfödda i stadsförsamlingen. Skillnaden var dock 1,91 procentenheter mellan Tvings församling där den högsta andelen ”oäkta” barn föddes under den andra perioden och stadsförsamlingen under den andra perioden. Däremot var andelen ”oäkta” dödfödda barn i stadsförsamlingen högre än i både Fridlevstad och Rödeby. Under perioden 1875–1890 kan det fastslås en skillnad mellan andelen dödfödda barn i stad jämfört landsbygd, vilket inte kan göras under perioden 1910–1925.

Ytterligare en intressant aspekt är att andelen dödfödda oäkta barn i Rödeby församling under båda perioderna var lägre än andelen äkta dödfödda barn. Under den andra perioden var andelen dödfödda oäkta barn betydligt lägre än andelen dödfödda äkta barn. I Sverige som helhet kan det konstateras att andelen dödfödda oäkta barn enligt SCB:s statistik 1860–1940 varit högre än andelen äkta dödfödda barn.¹¹³ I Svenssons undersökning var andelen dödfödda oäkta barn lägre än andelen äkta dödfödda barn i Kristianopels församling och i Karlskrona stadsförsamling under hennes tredje undersökningsperiod (1930–1935). I denna och i Svenssons undersökning förekommer det att andelen dödfödda ”äktä” barn är högre än andelen dödfödda ”oäkta” barn. Det skiljer sig från den nationella statistiken som visar att andelen dödfödda ”oäkta” barn är högre än andelen ”äktä” dödfödda barn.

---

¹¹² Svensson, *En skamfläck för den svenska dygden: En kvantitativ studie av oäkta barnafödande i tre församlingar i nuvarande Karlskrona kommun*, 43.

¹¹³ Svensson, *En skamfläck för den svenska dygden: En kvantitativ studie av oäkta barnafödande i tre församlingar i nuvarande Karlskrona kommun*, 26.

Mödrarnas åldrar

I den första perioden 1875–1890 var medelåldern 28,51 år i Tvings församling, 27,98 år i Fridlevstads församling, 27,72 år i Rödeby församling och 27,51 år i Karlskrona stadsförsamling. Medianåldern i den första perioden var 28 år i Tvings församling, 26 år i Fridlevstads församling, 26 år i Rödeby församling och 26 år i Karlskrona stadsförsamling. Typåldern i den första perioden var 24 år i Tvings församling, 26 år i Fridlevstads församling, ej existerande i Rödeby församling (ingen ålder är vanligare än någon annan) och 25 år i Karlskrona stadsförsamling.

I den andra perioden 1910–1925 var medelåldern 26,23 år i Tvings församling, 25,78 år i Fridlevstads församling, 26,45 år i Rödeby församling och 25,7 år i Karlskrona stadsförsamling. Medianåldern i den andra perioden var 24 år i Tvings församling, 24 år i Fridlevstads församling, 25 år i Rödeby församling och 24 år i Karlskrona stadsförsamling. Typåldern i den andra perioden var 24 år i Tvings församling, 24 år i Fridlevstads församling, 21 år i Rödeby församling och 21 år i Karlskrona stadsförsamling.

Det kan konstateras att medelåldern i samtliga församlingar var relativt jämn under båda undersökningsperioderna. Det kan däremot konstateras att medelåldern, typåldern såväl som medianåldern var lägre i Fridlevstads församling och i Karlskrona stadsförsamling under den första undersökningsperioden. I Tvings församling och i Rödeby församling var medelåldern och medianvärdet lägre under den andra undersökningsperioden medan typvärdet i Rödeby församling inte förekom den första perioden och typvärdet i Tvings församling samma under undersökningsperioderna. De olika mätmetoderna i form av medelålder, medianålder och typålder ger en mer nyanserad bild av mödrarnas åldrar. Bortsett från Tvings församling under den första perioden är medianvärdet i alla församlingarna under båda perioderna klart lägre än medelvärdet, vilket tyder på att extrema värden förekommer. Typåldern är också klart lägre än medelåldern i samtliga församlingar under båda undersökningsperioderna. Den tydligaste procentuella skillnaden mellan typåldern och de övriga mätmetoderna urskiljs i Rödeby församling och i Karlskrona stadsförsamling under den andra perioden. Typåldern är 21 år i båda församlingarna medan medianvärdet är 25 respektive 24 år och medelåldern 26,45 år respektive 25,7 år.

Under Svenssons undersökningsperioder 1861–1865, 1890–1900 och 1930–1935 kan det noteras att medelåldern och typåldern i Lösens församling sjunker mellan undersökningsperioderna. I Karlskrona stadsförsamling och i Kristianopels församling sjunker medelåldern mellan undersökningsperioderna samtidigt som typåldern sänks mellan period ett och två,

men behålls på samma nivå under den tredje perioden.¹¹⁴ Svenssons undersökta församlingar visar (trots att hon undersöker andra perioder) således på samma tendenser som min undersökning.

Typåldern i Sverige var vid en sammanslagning av gifta och ogifta mödrar enligt Statistiska centralbyrån 31–35 år 1870 och 1880. 1890–1930 var typåldern i Sverige för de ogifta mödrarna konstant 20–25 år. Typåldern för de gifta kvinnorna i Sverige som helhet var samtidigt 25–30 år.¹¹⁵ Typåldern under den första undersökningsperioden 1875–1890 var således lägre än Sverige som helhet, men samtidigt ingick även de gifta mödrarna i typåldern för Sverige. Det faktum att de gifta mödrarna ingick kan ha resulterat i ett högre åldersspann. Under den andra perioden 1910–1925 var typåldern i de undersökta församlingarna inom åldersspannet. Det kan samtidigt konstateras att de ogifta mödrarnas typålder i Sverige var lägre eller densamma då typåldern för de gifta kvinnorna börjar på 25 och typåldern för de ogifta kvinnorna slutar på 25. Den eller de enskilda år som betecknar typåldern visar således att kvinnorna som födde utomäktenskapliga barn i Karlskrona Kommun såväl som i Sverige som helhet generellt var yngre än de gifta kvinnorna när de födde barn.

Andelen barn med kända fäder

Den första perioden 1875–1890 präglades av höga andelar okända fäder i alla de undersökta församlingarna. Under den andra perioden 1910–1925 var andelen barn med kända fäder betydligt högre.

Under den andra perioden saknade 61,65% av barnen i Fridlevstads församling en känd fader, vilket kan jämföras med 99,3% under den första perioden. I Rödeby församling under den andra perioden saknade 62,76% av barnen en känd fader, vilket kan jämföras med 98,37% under den första perioden. I Tvings församling under den andra perioden saknade 80% av barnen en känd fader, vilket kan jämföras med 98,68% under den första undersökningsperioden. I Karlskrona stadsförsamling under den andra perioden saknade 54,4% av barnen en känd fader, vilket kan jämföras med 98,1% under den första undersökningsperioden. En identifierad felkälla när det gäller andelen kända fäder är att prästerna i församlingarna i olika grad kan ha litat på mödrarnas ord när de uppgav faderns namn. Vissa präster kan ha krävt att fadern bekräftade att han var fader till barnet eller barnen innan han antecknade faderns namn i födelse- och dopboken.

---

¹¹⁴ Svensson, *En skamfläck för den svenska dygden: En kvantitativ studie av oäkta barnafödande i tre församlingar i nuvarande Karlskrona kommun*, 31–33.

¹¹⁵ Svensson, *En skamfläck för den svenska dygden: En kvantitativ studie av oäkta barnafödande i tre församlingar i nuvarande Karlskrona kommun*, 26ff.

Svensson lyfter i sin undersökning fram att andelen kända fäder var högre i Karlskrona stadsförsamling under perioden 1930–1935, vilket hon menar skulle kunna förklaras av 1917 års lag om att varje barn fött utom äktenskap skulle tilldelas en barnavårdsman. Lagen trädde i kraft 1918 och barnavårdsmanen hade i uppgift att stämma fadern på underhåll och driva målet i domstol om fadern inte erkände. Om modern inte namngav fadern nekades hon underhållsstöd.¹¹⁶ Införandet av en barnavårdsman innebar att den externa sociala kontrollen ökade. Införandet av en barnavårdsman 1918 innebar att ett kontrollsystem infördes. Marie Cronberg Lindstedt kritiserade i sin avhandling införandet av barnamordsplakatet 1778/1779, eftersom det även innebar avskaffandet av det kontrollsystem som kontrollerade vem som var moder och fader till barn. Införandet av en barnavårdsman kan således ha tillkommit till följd av en insikt om att införandet av barnamordsplakatet även medförde nackdelar.

Med anledning av införandet av en barnavårdsman 1918 har skribenten valt att dela upp den andra undersökningsperioden som behandlade åren 1918–1925 i två delar där den första delen behandlar åren 1910–1917 och den andra delen 1918–1925. Andelen barn med kända fäder 1910–1917 var 3,45% i Tvings församling, 9,71% i Rödeby församling, 31,18% i Fridlevstads församling och 30,09% i Karlskrona stadsförsamling. För åren 1918–1925 var andelen barn med kända fäder 42,86% i Tvings församling, 67,74% i Rödeby församling, 55% i Fridlevstadsförsamling och 62,29% i Karlskrona stadsförsamling. Det kan således urskiljas en markant ökning av andelen barn med kända fäder efter införandet av en barnavårdsman. Det bör dock noteras att andelen barn med kända fäder varierade mellan åren inom perioden, det förekom att andelen kända fäder under enskilda år var lägre efter införandet av en barnavårdsman än före införandet. Då undersökningsperioden nu är uppdelad i två delar innebär det att enskilda år får en större påverkan på den totala procentuella andelen, vilket läsaren bör vara medveten om.

Andelen kända fäder i Karlskrona stadsförsamling under undersökningsperioden 1930–1935 var i Svenssons undersökning 84,5%. Andelen kända fäder i stadsförsamlingen har således ökat kraftigt mellan åren 1918–1925 och Svenssons tredje undersökningsperiod. Dyberg drar i sin undersökning av utomäktenskaplig fruktsamhet i Västbo härad slutsatsen att införandet av en obligatorisk barnavårdsnämnd från och med 1926 resulterade i en ökad andel kända fäder. I Karlskrona stad fanns en barnavårdsnämnd 1916, men samtidigt infördes en ny barnavårdsnämnd 1926. Det är möjligt att den nya barnavårdsnämnden arbetade annorlunda än den

---

¹¹⁶ Svensson, *En skamfläck för den svenska dygden: En kvantitativ studie av oäkta barnafödande i tre församlingar i nuvarande Karlskrona kommun*, 49ff.

föregående, vilket skulle kunna förklara ökningen av andelen kända fäder i stadsförsamlingen mellan perioden 1918–1925 och 1930–1935.

Andelen okända fäder kan utifrån ett könsperspektiv jämföras med andelen okända mödrar. Under undersökningsperioderna är det tydligt att andelen okända mödrar är betydligt mindre än andelen okända fäder.

Mödrarna och fädernas yrken och klasstillhörigheter

De ogifta mödrarnas yrken skiljer sig åt mellan församlingarna och mellan undersökningsperioderna. I tabell 18 presenteras mödrarnas yrkesbeteckningar under den första perioden. I tabellen kan det utläsas att piga dominerade i alla församlingarna. I Fridlevstad, Rödeby och Tving är en högre andel yrkesbeteckningar kopplade till jordbruket i jämfört med stadsförsamlingen. I Stadsförsamlingen finns det i stället kopplingar till flottan och till havet. I tabell 19 presenteras mödrarnas klasstillhörighet i respektive församling. Arbetarklass dominerar i samtliga församlingarna. I tabell 20 redovisas en sammanslagning av mödrarnas klasstillhörigheter i församlingarna och då dominerar arbetarklass följt av bondeklass, småborgerlighet och mellanskikt. I stadsförsamlingen är det en betydligt högre andel mödrar som själva valt att vara anonyma än i de övriga församlingarna.

Mödrarnas yrkesbeteckningar under den andra perioden presenteras i tabell 21. I Fridlevstad dominerar beteckningen jungfru, i Rödeby dominerar beteckningen piga, i Tving dominerar beteckningen arbeterska och i stadsförsamlingen dominerar beteckningen tjänarinna. Det kan även noteras att andelen hushållerskor samt andelen sömmerskor ökat betydligt i stadsförsamlingen samtidigt som nya yrkesbeteckningar (exempelvis servitris, kassörska, metallarbeterska, diskerska och tvätterska) tillkommit.

Flera av de nytillkomna yrkena skulle enligt Svensson kunna kopplas till att de som bodde i stadsförsamlingen tillhörde högre samhällsklasser och således hade ekonomiska möjligheter att anställa människor som exempelvis kunde skötta tvättningen åt dem.¹¹⁷

Mödrarnas klasstillhörighet per församling under period två presenteras i tabell 22. Arbetarklass dominerar i alla församlingarna. I tabell 23 redovisas en sammanslagning av mödrarnas klasstillhörigheter i församlingarna och då dominerar arbetarklass följt av bondeklass, mellanskikt och småborgerlighet. Andelen kvinnor som inte hade en angiven yrkesbeteckning var betydligt högre under den andra perioden. Däremot har antalet okända mödrar minskat till noll i Fridlevstad, Rödeby och Tving medan nio mödrar är okända i stadsförsamlingen.

---

¹¹⁷ Svensson, *En skamfläck för den svenska dygden: En kvantitativ studie av oäkta barnafödande i tre församlingar i nuvarande Karlskrona kommun*, 47.

Minskningen av antalet okända mödrar skulle delvis kunna förklaras av en lagändring 1917 då det beslutades att mödrar inte längre fick vara anonyma.

Under den första undersökningsperioden var antalet kända fäder få, vilket innebär att det enbart var yrket sjöman som förekom mer än en gång. Fädernas yrken presenteras i tabell 20 och fädernas klasstillhörighet per församling presenteras i tabell 25. Då antalet fäder är få är det inte möjligt att göra en tillförlitlig tolkning per församling. I tabell 26 presenteras en sammanslagning av fädernas klasstillhörighet. Högst andel fäder tillhörde arbetarklassen och därefter kommer mellanskiktet, småborgerlighet och bondeklassen. Även det totala antalet kända fäder är lågt, vilket innebär att den statistiska tillförlitligheten kan ifrågasättas.

Under den andra undersökningsperioden var andelen kända fäder i de flesta församlingarna betydligt högre. I tabell 27 presenteras fädernas yrken. Fädernas yrken skiljde sig åt mellan församlingarna i Fridlevstad var hemmansägare vanligast, i Rödeby var arbetare vanligast, i Tving var jordbruksarbetare vanligast och i stadsförsamlingen var korpral vanligast. Fädernas yrken kan kopplas till församlingarnas karaktärer där flera av de dominerande yrkena i Fridlevstad, Rödeby och Tving kan kopplas till jordbruket medan det i Karlskrona stadsförsamling kan göras kopplingar till det militära och till det kustnära läget. Fädernas klasstillhörighet per församling presenteras i tabell 28. Arbetarklass dominerar i församlingarna. I tabell 29 presenteras en sammanslagning av fädernas klasstillhörighet. I tabell 29 kan det utläsas att högst andel fäder tillhörde arbetarklassen därefter kommer bondeklassen, mellanskiktet och småborgerligheten.

Sammanslagningen av mödrarnas klasstillhörigheter visar att andelen mödrar tillhörande arbetarklassen var i majoritet under båda undersökningsperioderna. Under den första perioden tillhörde drygt 47% av fäderna arbetarklassen, vilket kan jämföras med ca 91% av mödrarna. Den höga andelen fäder tillhörande högre klasser jämfört med mödrarna skulle kunna vara en faktor till varför fäderna inte gift sig med modern. Frykman lyfter i sin forskning fram att det var lättare att få fadern att gifta sig med modern och ta sitt ansvar om modern tillhörde samma klass. Samtidigt är det möjligt att de angivna fäderna gått med på att betala underhåll till barnets moder. Då antalet kända fäder är få kan dock den statistiska tillförlitligheten ifrågasättas. Under den andra perioden var andelen fäder tillhörande arbetarklassen ca 73%, vilket kan jämföras med ca 87,5% av mödrarna. 19,75% av fäderna tillhörde mellanskiktet, vilket kan jämföras med 2,77% för mödrarna. 4,94% av fäderna tillhörde bondeklassen, vilket kan jämföras med 7,38% av mödrarna. Andelen tillhörande småborgerligheten var jämn mellan fäderna och mödrarna. Det faktum att en majoritet av mödrarna tillhörde arbetarklassen beror dels på att arbetarklassen i sig dominerar, men Ohlander och Strömbergs forskning har visat

att andelen ogifta mödrar var högre bland obesuttna än de som ägde tillgångar. Det beror på frågan om egendomsöverföring. För de som ägde mycket pengar eller andra tillgångar så var valet av partner viktigt. Det gällde oavsett om det var mannen eller kvinnan som ägde tillgångarna. Frykman lyfter upp en annan möjlig förklaring till att andelen ogifta mödrar var högre bland de obesuttna, nämligen att den ogifta modern och hennes eventuella fästman möjligen inte hade råd att betala för den bröllopsfest som förväntades följa efter vigseln. Det skulle kunna vara en bidragande orsak till att en hög andel av de oäkta barnens fäder och mödrar tillhörde arbetarklassen.

Skillnaden mellan fädernas och mödrarnas yrkestillhörighet och därmed även klasstillhörighet kan analyseras utifrån begreppet den sociala integrationsnivån som behandlar arbetsdelning mellan kvinnor och män. Den sociala integrationsnivån är en del av det genuskontrakt som Yvonne Hirdman lyft fram som en förklaring till skillnader i samhället mellan kvinnor och män. En intressant aspekt, speciellt under den andra perioden, var att ett flertal av fäderna i stadsförsamlingen under den andra perioden hade en yrkestillhörighet kopplad till flottan. Ingen av de ogifta mödrarna hade en yrkestitel kopplad till flottan, vilket speglar tidens anda då det var otänkbart att någon av kvinnligt kön arbetade där. Skillnader i yrkestillhörighet baserat på kön kan även utläsas i att det inte fanns kvinnor som arbetade som exempelvis reparatörer, elektriker, snickare, murare eller chaufförer. Även åt det andra hållet kan skillnader märkas: ingen av fäderna arbetade exempelvis som tvätterska.

Antalet och andelen ogifta mödrar som arbetade inom fabriksindustrin ökade mellan undersökningsperioderna. Det trots att fabriksindustrin i Karlskrona beskrivs uppleva svårigheter från 1890-talet och årtionden in på 1900-talet. Den ökade andelen kvinnor som var fabriksarbeterskor skulle kunna förklaras utifrån ett genusperspektiv då kvinnor i allmänhet fick lägre betalt än männen för samma arbete. Samtidigt är även klassperspektivet relevant då fabrikerens ägare med största sannolikhet ville maximera sin vinst och om anställandet av kvinnor ledde till lägre kostnader så hade de ekonomiska incitament att anställa kvinnor.

Det kan under perioderna förekommit könsdiskrimineringar i form av att gravida kvinnor avskedats från sina anställningar till följd av att de blivit gravida, eftersom det var tillåtet att göra det ända fram tills 1939. Frågan om avskedandet av gravida kvinnor kan även ses utifrån ett klassperspektiv, eftersom företagare tillhörde borgarklassen medan de gravida kvinnorna tillhörde arbetarklassen. Borgarklassen kan utifrån ett ekonomiskt perspektiv ha ansett att det var gynnsamt att avskeda gravida kvinnor tillhörande arbetarklassen. Det hör samman med frågan om skapandet av mervärde vid produktion av varor. Det är möjligt att den ökade andelen kvinnor utan yrkesbeteckning i Karlskrona stadsförsamling orsakats av att kvinnor blivit

avskedade till följd av graviditeten. Samtidigt kan den höga andelen kvinnor utan en yrkesbeteckning även bero på att den eller de enskilda prästerna som fyllde i födelse- och dopböckerna valt att utelämna yrkesbeteckningar. Prästen eller prästerna skulle eventuellt i stället för exempelvis ogift kunnat benämna mödrarna utifrån mödrarnas faders yrkesbeteckning. En ogift moder där fadern arbetade som sotare skulle kunna benämnas sotardotter i stället.

8. Avslutande del

8.1 Konklusion

Andelen barn födda utanför ett äktenskap i de valda församlingarna under perioden 1875–1890 var bortsett från Tvings församling högre än genomsnittet för Sverige som helhet, vilket stödjer tidigare forskning som kommit fram till att andelen barn födda utanför ett äktenskap var högre i Blekinge. Under perioden 1910–1925 var däremot andelen barn födda utanför ett äktenskap lägre i landsbygdsförsamlingarna jämfört med den nationella mätningen 1910 och 1920, men högre än den nationella mätningen 1930. Samtidigt uppvisade Karlskrona stadsförsamling en högre andel utomäktenskapliga födselar jämfört med genomsnittet i Sverige. Andelen utomäktenskapliga födselar ökade i samtliga församlingar förutom i Fridlevstad mellan undersökningsperioderna. En förklaring till ökningen skulle kunna vara en minskad social kontroll till följd av ett utbyggt järnvägsnät. En alternativ förklaring kan ha varit att kvinnorna hade fler yrkesmöjligheter under den andra perioden, vilket gjorde det möjligt för dem att försörja sig själva och sitt eller sina barn.

Under perioden 1875–1890 var andelen dödfödda oäkta barn högst i stadsförsamlingen, vilket är en kontrast i jämförelse med Svenssons studie som visade på en högre andel oäkta barn födda i landsbygdsförsamlingarna jämfört med stadsförsamlingen. Under perioden 1910–1925 är det inte möjligt att göra en tydlig åtskillnad mellan stad och landsbygd då flest oäkta barn var dödfödda i landsbygdsförsamlingen Tving och näst flest oäkta dödfödda barn i stadsförsamlingen. När det gäller andelen dödfödda oäkta barn och andelen dödfödda äkta barn visar undersökningen att det inte kan urskiljas en tydlig skillnad mellan andelen dödfödda ”äkta” barn och andelen dödfödda ”oäkta” barn. Det kan exemplifieras av att andelen dödfödda ”oäkta” barn var lägre än andelen dödfödda ”äkta” barn i Rödebys församling under undersökningsperioderna.

När det gäller mödrarnas ålder kan det fastslås att mödrarnas medelålder och medianålder är lägre i samtliga församlingar under den andra perioden jämfört med den första perioden. I de församlingarna som hade ett angivet typvärde under båda perioderna så var det lägre den

andra perioden jämfört med den första perioden. Det faktum att mödrarnas medelålder och medianålder sjunker mellan undersökningsperioderna är en likhet med Svenssons undersökning.

Andelen barn med kända fäder angivna i födelse- och dopböckerna var betydligt högre under perioden 1910–1925 jämfört med perioden 1875–1890. Svensson lyfte i sin studie fram tesen att införandet av en barnavårdsman 1918 kan ha varit en förklaring till att andelen kända fäder under hennes sista undersökningsperiod (1930–1935) var högre än under hennes tidigare undersökningsperioder. Andelen barn med kända fäder i Karlskrona stadsförsamling var betydligt högre under perioden 1918–1925 jämfört med perioden 1910–1917, vilket innebär att det i denna studie har varit möjligt att påvisa att Svenssons tes är rimlig.

De ogifta mödrarnas yrkestitlar förändrades mellan studiens undersökningsperioder, exempelvis minskade andelen pigor samtidigt som flera andra yrken tillkom. Under den första perioden var antalet kända fäder få och av den anledningen är det inte möjligt att göra en tydlig jämförelse av fädernas yrkesbeteckningar mellan undersökningsperioderna.

Vid en jämförelse av mödrarnas klasstillhörigheter och de kända fädernas klasstillhörigheter under den första perioden kan det urskiljas en tydlig skillnad mellan andelen mödrar tillhörande arbetarklassen och andelen kända fäder tillhörande arbetarklassen. Då antalet oäkta barn med kända fäder var få under den första perioden kan tillförlitligheten dock ifrågasättas. Under den andra perioden var andelen fäder tillhörande arbetarklassen betydligt högre, men samtidigt var andelen mödrar tillhörande arbetarklassen fortsatt högre. Det faktum att en högre andel av fäderna tillhörde en ”högre” klass än vad mödrarna gjorde kan ha varit en bidragande orsak till att det ”oäkta” barnets moder och fader inte gift sig. Samtidigt kan en alternativ förklaring vara det faktum att giftermål var kostsamma, vilket kan ha resulterat i att obesuttna par inte hade den ekonomi som krävdes för att kunna bekosta den efterföljande bröllopfesten.

8.2 Didaktisk reflektion

Ämnesområdet kan användas som undervisningsområde på Gymnasiet inom exempelvis historieämnet. I det centrala innehållet för den gymnasiala kursen historia 1b står det exempelvis att undervisningen ska behandla följande:

Olika historiska frågeställningar och förklaringar när det gäller långsiktiga historiska förändringsprocesser som speglar både kontinuitet och förändring, till exempel befolkningsutveckling, statsbildning, jordbrukets utveckling och olika syn på människors värde, på makt och på könsmönster. Historiskt källmaterial som speglar människors roll i politiska konflikter, kulturella förändringar eller kvinnors och mäns försök att förändra sin egen eller andras situation. Olika perspektiv utifrån till exempel social bakgrund, etnicitet, generation, kön och sexualitet¹¹⁸

Den förändrade synen på barn födda utom och innanför ett äktenskap skulle kunna användas för att studera olika syn på människors värde, makt och könsmönster. Området kan studeras utifrån social bakgrund, kön och sexualitet. Eleverna skulle kunna få i uppgift att studera några sidor var i födelse- och dopböcker tillhörande förslagsvis församlingar belägna i närheten av den skola där läraren undervisar. Eleverna kan sedan skicka sitt material till läraren som kan sammanställa materialet. Läraren kan därefter visa eleverna det sammanställda materialet och diskutera eventuella likheter och skillnader mellan de församlingar som eleverna undersökt tillsammans. På så sätt kan eleverna tillsammans med läraren resonera sig fram till tänkbara orsaker till likheterna och skillnaderna. En annan möjlighet är att studera exempelvis barnavårdsnämnders arkiv för att se hur de arbetat och hur barnavårdsnämndens obligatoriska införande 1926 påverkat andelen kända fäder. En svårighet för eleverna vid genomförandet kan vara uttydandet av skrivstilen. Av den anledningen kan läraren ha en genomgång där hen lär eleverna hur de ska uttyda skrivstil.

---

118 Skolverket, *centralt innehåll Historia 1b*.

8.3 Förslag på andra ingångsvinklar inom forskningsområdet

Det finns flera intressanta forskningsområden inom ämnesområdet. Då det sågs som opassande och omoraliskt för en kvinna att bli gravid utom ett äktenskap är det troligt utifrån tidigare presenterad forskning att händelsen påverkade de ogifta mödrarnas möjlighet att vara en del av samhället på lika villkor som en moder inom ett äktenskap. Det skulle således vara intressant att undersöka om, eller hur, de enskilda kvinnorna i de valda församlingarna påverkades av att ha fött ett barn utom äktenskapet. Ytterligare en möjlig ingångsvinkel är att studera spädbarnsdödligheten och jämföra mellan "oäkta" och "äkta" barn, då det i de födelse- och dopböcker som undersökts framkommer att barn dött dagar efter födseln. Då barnen var vid liv när de föddes har dessa inte räknats som dödfödda. En större undersökning av mödrarnas klassbakgrund hade också varit intressant att genomföra. En sådan undersökning kan göras genom att titta i husförhörslängder efter moderns ålder och födelseort. Därefter är det möjligt att undersöka moderns födelseförsamlings födelse-och dopböcker samt moderns familjesida i församlingens husförhörslängd.

Käll- och litteraturförteckning

Otryckt källmaterial

Lund

Lunds landsarkiv

Fridlevstads församling

Utdrag ur 1861–1876, 1877–1894, 1895–1913 och 1914–1940 års födelsebok (Digitaliserad kopia i arkivdigital)

Rödeby Kyrkoarkiv

Utdrag ur 1861–1876, 1877–1894 och 1909–1928 års födelsebok (Digitaliserad kopia i arkivdigital)

Tvings kyrkoarkiv

Utdrag ur 1864–1888, 1889–1894 och 1909–1930 års födelsebok (Digitaliserad kopia i arkivdigital)

Karlskrona stadsförsamling

Utdrag ur 1870–1877, 1878–1887, 1888–1894, 1905–1914, 1915–1920 och 1921–1926 års födelsebok (Digitaliserad kopia i arkivdigital)

Elektroniskt källmaterial

Arkivdigital, *Rödeby (Rödeby södra kbfd) arkivinformation*.

<https://arkivdigital.se/aid/info/v96713> (hämtad 2021-12-16).

Arkivdigital, *Tving arkivinformation*.

<https://www.arkivdigital.se/sources/2163> (hämtad 2021-12-16).

Arkivdigital. *Fridlevstadsförsamling, arkivinformation* (hämtad 2021-12-16).

<https://www.arkivdigital.se/sources/2134> (hämtad 2021-12-16).

Arkivdigital. *Karlskrona stadsförsamling (Karlskrona storkyrkoförsamling), arkivinformation*.

<https://www.arkivdigital.se/sources/2143> (hämtad 2021-12-16).

Axelsson, Clara. *Barn födda utom äktenskapet i nordöstra Sunnerbo härad och sydöstra Västbo härad: En kvantitativ studie av åtta socknar 1860–1945*. ”Otryckt Kandidatuppsats”, Historia, Linnéuniversitetet, 2021.

<http://lnu.diva-portal.org/smash/record.jsf?pid=diva2%3A1517152&dswid=5986> (Hämtad 2021-07-07).

Blekinge släktforskarförening, *Sockensidor för Blekinge*.

<https://www.blekingesf.se/blekinge/sockensidor-for-blekinge/> (hämtad 2021-12-16).

Britannica, *Edward A. Ross- American sociologist*.

<https://www.britannica.com/biography/Edward-A-Ross> (hämtad 2021-10-05).

Dyberg, Simon, *Utomäktenskaplig fruktsamhet i Västbo härad. En studie över sju socknar 1860–1939*. ”Otryckt Kandidatuppsats”, Historia, Linnéuniversitetet, 2019.

<http://www.diva-portal.org/smash/record.jsf?pid=diva2%3A1292136&dswid=-3268> (Hämtad 2021-07-07).

Hirdman, Yvonne. `Genussystemet: reflexioner kring kvinnors sociala underordning`, *Kvinnovetenskaplig tidskrift.*, 1988:3 s. 49–63. 1988.

<https://ojs.uu.se/index.php/tgv/article/view/1490/1303> (hämtad 2021-10-29).

Lindstedt Cronberg, Marie, 1997, *Synd och skam: ogifta mödrar på svensk landsbygd 1680–1880*, Cronberg Publ., Diss. Lund: Lunds universitet, 1997, Tygelsjö, 1997.

<https://portal.research.lu.se/ws/files/5413720/3437023.pdf> (hämtad 2021-07-05).

Nationalencyklopedin, *Yvonne Hirdman*.

<http://www.ne.se/uppslagsverk/encyklopedi/lång/yvonne-hirdman> (hämtad 2021-10-20).

Nationalencyklopedin, *Social kontroll*.

<http://www.ne.se/uppslagsverk/encyklopedi/lång/social-kontroll> (hämtad 2021-10-05).

Scott, Joan W., `Gender: a useful category of historical analysis`, *The American historical review.*, 91(1986):5, s. 1053-1075, 1986

<https://www.jstor.org/stable/1864376> (hämtad 2022-01-14)

Skatteverket, *Den svenska folkbokföringens historia under tre sekler*.

<https://www.skatteverket.se/privat/folkbokforing/attvarafolkbokford/folkbokforingenshistoria/densvenskafolkbokforingenshistoriaundertresekler.4.18e1b10334e8bc80004141.html> (hämtad 2021-12-26).

Skolverket, *centralt innehåll Historia 1b*.

<https://www.skolverket.se/undervisning/gymnasieskolan/laroplan-program-och-amnen-i-gymnasieskolan/gymnasieprogrammen/amne?url=1530314731%2Fsyl-labuscw%2Fjsp%2Fsubject.htm%3FsubjectCode%3DHIS%26lang%3Dsv%26tos%3Dgy%26p%3Dp&sv.url=12.5dfce44715d35a5cdfa92a3> (hämtad 2021-12-15).

Svensson, Kajsa, *En skamfläck för den svenska dygden. En kvantitativ studie av oäkta barnafödande i tre församlingar i nuvarande Karlskrona kommun*, Kandidatuppsats, Historia, Linnéuniversitetet, 2017.

<http://www.diva-portal.org/smash/record.jsf?pid=diva2%3A1066813&dswid=6051> (hämtad 2021-07-05).

Litteratur

Anderö, Henrik, *Ordbok för släktforskare*, Ica bokförlag., Västerås, 1983.

Dahlgren, Stellan & Floren, Anders. *Fråga det förflutna: en introduktion till den moderna historieforskningen*, Studentlitteratur, Lund, 1996.

Dellming, Manfred (red.), *Vår hembygd: uppteckningar och data om Tvings socken. [D. 1]*, Utg., 1967.

Denscombe, Martyn, *Forskningshandboken: för småskaliga forskningsprojekt inom samhällsvetenskaperna*, Fjärde upplagan, Studentlitteratur, Lund, 2018.

Eliasson, Annika, *Kvantitativ metod från början*, Fjärde upplagan, Studentlitteratur, Lund, 2018.

Eggeby, Eva i Larsson Bjarne, Gabriela (red.), *Forma historia: metodövningar*, Studentlitteratur, Lund, 2002.

Florén, Anders et al, *Historiska undersökningar: grunder i historisk teori, metod och framställningssätt, 2.*, [uppdaterade] upplagan., Studentlitteratur, Lund, 2018.

Frykman, Jonas, *Horan i bondesamhället*, [Ny utg.], Carlsson, Stockholm, 1993.

Gustavsson, Martin & Svanström, Yvonne (red.), *Metod: guide för historiska studier*, Studentlitteratur, Lund, 2018.

Hedenborg, Susanna & Kvarnström, Lars (red.), *Det svenska samhället 1720–2018: böndernas och arbetarnas tid*, Sjätte upplagan, Studentlitteratur, Lund, 2019.

Heywood, Andrew, *Political ideologies: an introduction*, 6. ed., Palgrave, London, 2017.

Hillbom, Rune. *Karlskrona 300 år: en återblick i ord och bild. D. 2 1863-1930*, Abrahamson, Karlskrona, 1982, 39ff.

Hirdman, Yvonne, *Genussystemet: teoretiska funderingar kring kvinnors sociala underordning*, Maktutredningen, Uppsala, 1988.

Karlsson, Albert. `Några minnesanteckningar från min anställning vid Nättraby-Alnaryd-Älmeboda järnväg 1916–1932´ i *Vår hembygd: uppteckningar och data om Tvings socken. D.3*, Utg., Tving, 1975.

Kjeldstadli, Knut, *Det förflutna är inte vad det en gång var*, Studentlitteratur, Lund, 1998.

Lundqvist, Margit & Lundqvist, Rolf, *I Blekingebygder*, Spektra, Halmstad, 1985.

Löfgren, Orvar, `Kvinnfolksgöra: om arbetsdelning i bondesamhället´, *Kvinnovetenskaplig tidskrift.*, Stockholm, 1982 (3:3), s. 6–14.

Mörner, Magnus. `Komparation: att vidga historiska perspektiv´, *Scandia* (Lund)., 1981 (47), 1981.

Odén, Birgitta, Ottar Dahl, Rolf Torstendahl, och Sivert Langholm. *Den Kritiske Analyse: Festskrift Til Ottar Dahl På 70-årsdagen Den 5. Januar 1994*. Oslo: Universitetsforl., 1994.

Ohlander, Ann-Sofie, och Ulla-Britt Strömberg. *Tusen Svenska Kvinnoår: Svensk Kvinnohistoria Från Vikingatid till Nutid*. Fjärde Upplagan. Lund, Studentlitteratur, 2018.

Olsson, Astrid. `Statare och torpare m.m` i *Vår hembygd: uppteckningar och data om Tvings socken. [D.3]*, Utg., Tving, 1975.

Paulsson, Bengt, *Fridlevstad: bygd att minnas*, Fridlevstads hembygdsfören., Fridlevstad, 1992.

Svensson, Karl. `Järnvägen i Holmsjö` i Dellming, Manfred (red.), *Vår hembygd: uppteckningar och data om Tvings socken. [D. 1]*, Utg., 1967 [u.o.].

Svensson, Rikard (red.), *Rödeby: en sockenkrönika*, [Rödeby kyrkoråd], [Rödeby], 1977.

Tabellförteckning

Tabell 1: Utom äktenskapet födda barn i Fridlevstads församling 1875–1890.....	19
Tabell 2 :Utom äktenskapet födda barn i Rödeby församling 1875–1890.....	20
Tabell 3: Utom äktenskapet födda barn i Tvings församling 1875–1890.....	21
Tabell 4: Utom äktenskapet födda barn i Karlskrona stadsförsamling 1875–1890	22
Tabell 5: Utom äktenskapet födda barn i Fridlevstadsförsamling 1910–1925.....	23
Tabell 6: Utom äktenskapet födda barn i Rödeby församling 1910–1925.....	24
Tabell 7: Utom äktenskapet födda barn i Tvings församling 1910–1925	25
Tabell 8: Utom äktenskapet födda barn i Karlskrona stadsförsamling 1910–1925	26
Tabell 9 och 10: Fäder i Fridlevstads församling 1875–1890 och 1910–1925	27
Tabell 11 och 12: Fäder i Rödeby församling 1875–1890 och 1910–1925	28
Tabell 13 och 14: Fäder i Tvings församling 1875–1890 och 1910–1925.....	29
Tabell 15 och 16: Fäder i Karlskrona stadsförsamling 1875–1890 och 1910–1925	30
Tabell 17: Mödrarnas åldrar i de undersökta församlingarna	31
Tabell 18: Mödrarnas yrken 1875–1890	33
Tabell 19: Mödrarnas klasstillhörigheter i respektive församling 1875–1890.....	34
Tabell 20: Sammanslagning av mödrarnas klasstillhörigheter 1875–1890.....	34
Tabell 21: Mödrarnas yrken 1910–1925	35
Tabell 22: Mödrarnas klasstillhörigheter i respektive församling 1910–1925.....	36
Tabell 23: Sammanslagning av mödrarnas klasstillhörigheter 1910–1925.....	36
Tabell 24: Fädernas yrken 1875–1890.....	38
Tabell 25: Fädernas klasstillhörigheter i respektive församling 1875–1890.....	38
Tabell 26: Sammanslagning av fädernas klasstillhörigheter 1875–1890	39
Tabell 27: Fädernas yrken 1910–1925	40
Tabell 28: Fädernas klasstillhörigheter i respektive församling 1910–1925.....	41
Tabell 29: Sammanslagning av fädernas klasstillhörigheter 1910–1925	41